

Керівні принципи застосування штучного інтелекту в парламентах

Редактори

Фотіос Фіціліс

Йорн фон Люке

Франклін де Вріезе

Липень 2024 року

Авторське право та застереження

Зазначення авторства — некомерційне — спільне використання CC BY-NC-SA

Всі права на цю роботу, включно з авторським правом, належать Вестмінстерській фундації за демократію (WFD) і захищені чинним законодавством Великої Британії та міжнародним правом. Ця робота захищена ліцензією Attribution Non-Commercial ShareAlike Creative. Така ліцензія дозволяє вам переробляти, адаптувати та розвивати цю роботу в некомерційних цілях за умови, що ви посилаєтесь на WFD та ліцензуєте свої нові праці на тих самих умовах. По будь-які дозволи, що виходять за рамки цієї ліцензії, слід звертатися до WFD.

Інформація та погляди, викладені в цій публікації, належать автору (авторам) і не обов'язково відображають офіційну позицію WFD, її спонсорів або уряду Великої Британії. Ні WFD, ні будь-яка особа, що діє від її імені, не несе відповідальності за використання інформації, що міститься в цьому документі.

Роботу над цією версією Керівних принципів було завершено 29 квітня 2024 року.

Автори доклали всіх зусиль, щоб забезпечити точність матеріалу станом на дату складання цього документу.

Однак потенційне застосування штучного інтелекту в парламентах є різноманітним і не може бути сповна передбачене в довгостроковій перспективі, як і те, чи служитиме він демократії та ефективному врядуванню, чи підриватиме їх. У зв'язку з цим автори не несуть відповідальності за будь-які збитки, що їх можуть понести ті, хто покладається на зміст цієї публікації, а також не беруть на себе

жодних зобов'язань щодо результатів і наслідків впровадження та використання інструментів і послуг на основі штучного інтелекту в парламенті.

Переклад Керівних принципів українською мовою підготовлено Представництвом Вестмінстерської фундації за демократію в Україні. Документ опубліковано за сприяння WFD.

ISBN (друкована версія) 978-617-8247-49-2

Подяки

Редактори хотіли б висловити вдячність світовій парламентській спільноті, чії енергійні обговорення та безцінні відгуки відіграли важливу роль у розробці версії 1.0 “Керівних принципів упровадження та застосування штучного інтелекту в роботі парламенту”. Колективні ідеї спільноти значно збагатили цю публікацію, зробивши її всеосяжним ресурсом для парламентських установ у всьому світі.

Ми також дякуємо Моніці Пальмірані та її чудовій команді з Болонського університету за їхні експертні знання та відданість справі протягом усього процесу розробки. Їхнє глибоке розуміння правових і технологічних аспектів було ключовим у формуванні змісту цього документу.

Ми висловлюємо щирі вдячності Вестмінстерській фундації за демократію за їхній прозорливий підхід до цієї ініціативи та суттєву підтримку в її поширенні. Їхня далекоглядність і відданість зміцненню демократичних практик сприятиме глобальному поширенню цих настанов, що дасть змогу парламентарям на всіх континентах ефективно орієнтуватися в складнощях інтеграції штучного інтелекту.

Як орієнтуватися в цьому документі

1. Вступ

ст. 10

У вступі описано штучний і генеративний штучний інтелект, а також окреслено, чому нам потрібні керівні принципи, якими є виклики використання штучного інтелекту (ШІ) в парламентському середовищі та як ШІ може бути застосований у парламенті.

2. Керівні принципи

ст. 22

Розділ 2 містить роз'яснення керівних принципів. Після короткого резюме надано детальні настанови, згруповані у шість секторів, які висвітлюють низку важливих питань:

- етичні засади
- штучний загальний інтелект (ШЗІ)
- конфіденційність
- врядування
- проектування системи
- розбудова спроможності

Кожна з 40 настанов представлена у структурованому форматі та спрямована на вирішення трьох основних питань:

- Чому ці Керівні принципи важливі?
- Чи відомі приклади їхньої реалізації?
- Як можна впровадити ці Керівні принципи?

Виклад кожного принципу супроводжується додатковими міркуваннями та рекомендаціями.

3. Подальші кроки

ст. 84

Розділ 3 коротко окреслює подальші кроки у розробці Керівних принципів застосування штучного інтелекту в парламентах.

4. Корисні джерела

ст. 86

Розділ 4 містить список скорочень, глосарій термінів і бібліографію.

Автори

Ця публікація підготовлена міжнародною групою дослідників і фахівців у галузі парламентаризму.

- **Доктор Фотіос Фіціліс**, Парламент Греції
- **Професор, доктор Йорн фон Люке**, Університет Цеппеліна
- **Франклін де Вріезе**, Вестмінстерська фундація за демократію
- **Професор Джордж Мікрос**, Університет Хамада Бін Халіфа
- **Професор Моніка Пальмірані**, Болонський університет
- **Алекс Рід**, провідний технічний спеціаліст, ПРООН
- **Доктор Гюнтер Шефбек**, Парламент Австрії
- **Доктор Алісія Пастор-і-Камараса**, Університет Лозанни
- **Професор Стефан Ганьон**, Квебецький університет в Оттаві
- **Жоао Альберто де Олівейра Ліма**, Федеральний сенат Бразилії
- **Доктор Антоніно Нільфі**, Парламент Австралії
- **Георгіос Теодоракопулос**, Державна юридична рада Греції
- **Марина Куето Апаричіо**, Сенат Іспанії
- **Професор Хуан де Діос Чінкунегі**, Університет Austral
- **Арі Гершовіц**, Govable.ai
- **Ахто Сакс**, Парламент Естонії
- **Йонас Чекуоліс**, експерт з парламентського розвитку
- **Джонатан Рукерт**, NovaWorks Австралія
- **Ельханан Шварц**, Міністерство юстиції Ізраїлю
- **Професор Жолт Сабо**, Університет реформатської церкви Каролі Гаспар, Університет Сечені Іштвана
- **Професор Нікола Лупо**, Університет LUISS
- **Марсі Гарріс**, Фундація POPVOX

Передмова

Ми вже спостерігаємо вплив штучного інтелекту (ШІ) на робоче середовище парламенту. У недалекому майбутньому ми можемо побачити, як системи штучного інтелекту та сервіси на основі штучного інтелекту безперешкодно підтримуватимуть діяльність депутатів парламенту під час парламентських засідань і у виборчих округах. Уявіть собі надійні системи ухвалення рішень, що спираються на послуги ШІ та сприяють винесенню обґрунтованих суджень. Уявіть собі інтелектуальний аналіз законодавчих пропозицій задля їхньої гармонізації з чинними нормами, а також моніторинг політичного дискурсу в соціальних мережах за допомогою штучного інтелекту.

Це не наукова фантастика. Навіть сьгоднішні технології дозволяють розробити й інтегрувати у парламентські ІТ-системи такі цифрові рішення, що суттєво впливають на інституційні та представницькі функції.

Ця публікація є результатом спільних зусиль робочої групи, до складу якої увійшло понад 20 парламентських науковців і практиків. Керівні принципи, що містяться в ній, охоплюють етичні принципи, питання штучного загального інтелекту та людської автономії, конфіденційності

та безпеки, управління та нагляду, проектування та функціонування системи, а також розбудови спроможності й освіти.

Публікація цих керівних принципів поглиблює наше розуміння ШІ, а також закладає основу для відповідальної та інклюзивної інтеграції ШІ в парламентську практику.

Вестмінстерська фундація за демократію пишається тим, що виступає за демократизацію штучного інтелекту та його інтеграцію в парламентські інституції. Нові технології повинні служити демократії, а не спотворювати її. Публікація перших в історії керівних принципів застосування штучного інтелекту в парламентах підтверджує наше прагнення бути лідером парламентських інновацій. Наша міжнародна команда відданих експертів і надалі співпрацюватиме з дослідниками та зацікавленими у розробці й управлінні технологіями парламентами задля зміцнення демократії в усьому світі.

Ентоні Сміт

Генеральний директор,
Вестмінстерська фундація за демократію

Липень 2024 року

Передмова редакторів

З часом дедалі більше парламентів використовують цифрові інструменти та послуги. Очікується, що розвиток ШІ прискорить цю тенденцію та відіграватиме значну роль у перетворенні законодавчих органів з організацій, керованих паперами, на інституції, керовані даними.

Ці керівні принципи мають на меті підготувати представницькі інституції до впровадження та застосування штучного інтелекту в роботі парламенту. Цю публікацію протягом 8 місяців, з вересня 2023 року по квітень 2024 року, готувала міжнародна група парламентських дослідників і фахівців на основі попередніх напрацювань у цій галузі.

Ми усвідомлюємо, що керівні принципи доопрацюватимуться в постійно мінливому технологічному та інституційному контексті. Разом із тим, вони мають потенціал для забезпечення обґрунтованого регулювання, що розширює можливості парламентів у формуванні політики, залученні громадськості, розбудові спроможності тощо. Керівні принципи можуть сприяти забезпеченню відповідальної інтеграції ШІ, порушуючи питання прозорості й етики в політичних і адміністративних процесах, зміцнюючи таким чином довіру громадськості та захищаючи суспільні інтереси. Крім того, вони можуть допомогти узгодити інструменти

та послуги штучного інтелекту з демократичними принципами та суспільними потребами. Вони також роблять значний внесок в обмін найкращими практиками та етичною поведінкою, що в кінцевому підсумку сприяє розширенню знань і співпраці серед парламентської спільноти.

Ці керівні принципи є актуальними для місцевих, регіональних рад, національних і наднаціональних парламентів у контексті багаторівневого врядування. У них застосовано цілісний підхід, що охоплює питання етики, конфіденційності, безпеки, нагляду, проектування системи й освіти. Вони розглядають конкретні аспекти використання штучного інтелекту в парламентах, включно зі сферою застосування, прикладами та факторами, які є критично важливими для успішного впровадження. Це робить їх корисними як для вирішення сучасних проблем, так і для оцінки більш теоретичних питань, як-от наслідки застосування штучного загального інтелекту (ШЗІ) у законодавчих органах.

Технології швидко розвиваються. Тому керівні принципи розроблено так, щоби вони не були зосереджені на якійсь конкретній технології штучного інтелекту. Однак у них окреслено ознаки основних технологічних тенденцій, як-от генеративний і гібридний ШІ.

Сподіваємося на якнайширше розповсюдження цієї публікації, щоби вона дійшла до кожного парламенту, парламентаря, адміністратора та будь-кого, хто дійсно зацікавлений у максимізації позитивного впливу штучного інтелекту на законодавчі органи, мінімізуючи при цьому потенційні ризики. Саме з цієї причини редактори й інші автори прагнуть до співпраці з парламентськими та громадськими зацікавленими сторонами для подальшого розвитку цих керівних принципів. Поширення керівних принципів, співпраця й індивідуальний підхід допоможуть забезпечити їхнє ефективне впровадження й адаптацію в різних інституційних контекстах.

Ми вітаємо пропозиції від тих, хто зацікавлений у співпраці з нами щодо перекладу керівних принципів,

розробки навчальних матеріалів, надання підтримки в їх впровадженні чи обміну досвідом для прискорення їх ефективної інтеграції в діяльність парламентів. Перевірка концепції та пілотні проекти, односторонні, двосторонні чи багатосторонні, дозволять перевірити на практиці та вдосконалити керівні принципи в різних контекстах, і ми з нетерпінням чекаємо на ваші відгуки.

Фотіос Фіціліс

Парламент Греції, Греція

Йорн фон Люке

Університет Цепеліна, Німеччина

Франклін де Врізе

Вестмінстерська фундація за демократію, Велика Британія

Липень 2024 року

Резюме

Передумови

Штучний інтелект (ШІ) пропонує трансформаційні можливості для парламентських процесів. Він дедалі частіше використовується для різних цілей, як-от стенографування і переклад парламентських обговорень, узагальнення документів, підтримка в розробці юридичних документів і спілкування з громадянами. Деякі прогресивні парламенти вже експериментують або використовують застосунок штучного інтелекту. Потенційні переваги є значними і охоплюють різні аспекти парламентських функцій.

Хоча вплив штучного інтелекту на законотворчість ще тільки вивчається, він уже може допомогти в аналізі величезних обсягів юридичних документів, виявленні закономірностей і внесенні пропозицій щодо їхнього вдосконалення. Крім того, алгоритми штучного інтелекту можуть підсумовувати довгі звіти, законопроекти та висновки комітетів, роблячи парламентські документи доступнішими як для законодавців, так і для громадян.

Це сприяє прозорості та полегшує ухвалення обґрунтованих рішень. Ба більше, чат-боти зі штучним інтелектом можуть залучати громадян, надаючи їм інформацію про діяльність парламенту в режимі реального часу, що сприяє ширшій участі громадськості. Моделі ШІ також можуть прогнозувати тенденції, потенційні наслідки політики та суспільні настрої. Відтак ці передбачення дають змогу

законодавцям на випередження виявляти й вирішувати потенційні проблеми, підвищуючи ефективність парламентської роботи.

З кінця 2022 року ми стали свідками швидкого впровадження попередньо навчених генеруванню текстів трансформерів (GPT), технології штучного інтелекту, яка відкриває непередбачуваний потенціал для покращення парламентських функцій. Деякі установи швидко відреагували на цю інновацію, проте переважна більшість не має чіткої стратегії, не знаючи, як можна розробляти, впроваджувати та застосовувати інструменти штучного інтелекту. Ці керівні принципи покликані стимулювати цифрові інновації та їх відповідальне впровадження із одночасним запобіганням тим загрозам, які ШІ може становити для демократії та людства сьогодні і в майбутньому.

Цю публікацію протягом 8 місяців, з вересня 2023 року по квітень 2024 року, розробляла технічна робоча група у складі 22 парламентських дослідників і практиків з 16 країн. У документі розглянуто низку технологій штучного інтелекту та способи їх застосування в парламентах, а також виклики та перешкоди для їх прийняття; еволюцію регулювання ШІ.

Керівні принципи

Наведені нижче 40 керівних принципів, об'єднані у шість секторів, містять загальні настанови щодо розробки спеціальної нормативно-

Кількість принципів для кожного сектору

5 Розбудова спроможності й освіта	9 Конфіденційність і безпека	6 Управління та нагляд
10 Етичні засади	3 ШЗІ	7 Проектування та функціонування системи

На рисунку 1 показано розподіл принципів за секторами, з якого видно, що експерти зробили чіткий акцент на етичних засадах (10 керівних принципів), водночас не забуваючи про ШЗІ (3 принципи), якою б неймовірною не здавалася така перспектива.

правової бази для парламентів майбутнього.

Кожний сектор містить відповіді на низку ключових запитань: Чому цей принцип важливий? Чи є відомі приклади? І як його можна реалізувати? Розгляд кожного принципу супроводжується рекомендаціями щодо того, як його застосовувати на практиці та як зацікавлені сторони можуть прийняти й адаптувати його у парламентських проектах зі штучного інтелекту.

У керівних принципах зроблено наголос на етичних засадах, що включають підзвітність, прозорість і справедливість. Підкреслено важливість поваги до людської гідності, приватного життя та культурного розмаїття, а також усунення упередженості в даних і алгоритмах. Не менш важливими є сприяння людській автономії, особливо у прийнятті рішень, а також визнання потенційного впливу ШЗІ. Критичне значення мають міркування щодо конфіденційності та безпеки, що вимагає надійних заходів для захисту персональних даних та запобігання кібератакам.

У керівних принципах зазначено, що ефективне врядування та нагляд є ключовими для узгодження застосування ШІ з демократичними цінностями та забезпеченням прозорості. Під час проектування та функціонування системи пріоритетами мають бути операційна сумісність, прозорість, надійність і безпека, а також регулювання та моніторинг систем штучного інтелекту. Особливу увагу приділено розбудові спроможності й освіти, щоб надати парламентарям і співробітникам необхідні навички та знання для відповідального застосування ШІ.

Автори заохочують співпрацю із зацікавленими сторонами та просвітницьку роботу з громадськістю задля сприяння розумінню та прийняттю штучного інтелекту в парламентських процесах. Співпраця між парламентами та парламентськими організаціями надзвичайно важлива для обміну досвідом та ресурсами з метою прискорення впровадження штучного інтелекту.

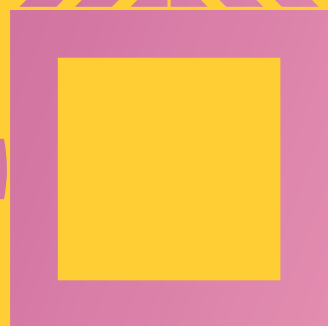
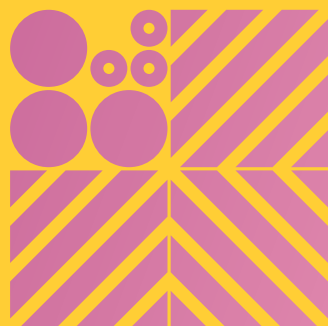
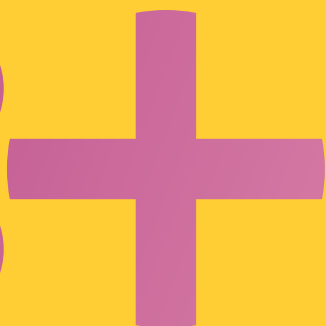

Частина 1.

Вступ

У контексті швидкого розвитку та широкого впровадження інструментів і послуг штучного інтелекту (ШІ), зокрема в парламентських процесах, необхідно встановити етичні та операційні керівні принципи, які б забезпечували підзвітність, прозорість та людську автономію, водночас сприяючи досягненню цілей сталого розвитку та захищаючи приватне життя, безпеку та різноманітність.

З цією метою у 2023 році було розроблено першу версію керівних принципів (версія 1.0).¹ Ця публікація ґрунтується на першому зведенні керівних принципів та має на меті розробити всеосяжну і корисну систему для парламентів у всьому світі, якою вони можуть користуватися, орієнтуючись у цих технологіях та їх застосуванні, а також розробляючи власну нормативно-правову базу.

У публікації не лише розглянуто застосування штучного інтелекту в роботі парламенту, а й ширше описано, як ШІ може вплинути на роботу парламентарів, апарат парламенту та саму інституцію парламенту.

У документі детально розглянуто обмеження та запобіжні заходи. Це зроблено не для того, щоби знеохотити парламенти. Навпаки, парламенти слід заохочувати до більш глибокого розуміння і прийняття штучного інтелекту — але за певних умов і з усвідомленням ризиків і можливостей застосування ШІ в парламентах. ШІ може надати значні переваги у формуванні парламентів майбутнього. Це міркування має бути на передньому плані вкрай необхідної громадської та політичної дискусії про ШІ і демократію.

Штучний інтелект — це найновіший етап у цифровій трансформації парламентів. Вплив цифрових технологій на законодавчі органи², а також на різні аспекти демократичної системи добре задокументований.³ Однак, коли йдеться про ШІ, вчені зазвичай віддають перевагу консервативнішому, а не проривному підходу до вивчення його потенційного впливу на інституційний розвиток. Така обережність, як правило, не враховує той факт, що ШІ та генеративний ШІ (найвідоміший підвид ШІ) можуть змінити правила гри в парламентському робочому середовищі, сприяючи ефективнішій, результативнішій та прозорішій роботі.

Окрім простої підтримки, ці керівні принципи пропонують огляд позитивного потенціалу та пов'язаних з ним викликів, які несуть у собі ці нові технології.

Що таке ШІ та генеративний ШІ?

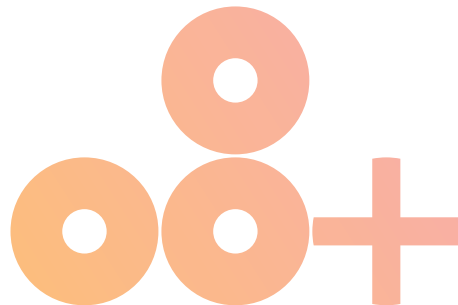
Сфера ШІ є складною і мінливою; було зроблено багато спроб її описати.⁴ Автори цієї публікації, уникаючи стислих визначень, використовують набір загальніших описів, щоб окреслити технології, концепції, ризики та переваги, пов'язані з упровадженням ШІ в робочому середовищі парламенту.⁵

Термін «штучний інтелект» означає сукупність різних технологій, методів навчання, системних архітектур, алгоритмів і підходів, які використовують комп'ютерні можливості для відтворення спроможностей людського інтелекту з метою виконання певних завдань самостійно або за командою. До цих технологій належать автономні системи, машинне навчання, глибоке навчання, нейронні мережі, розпізнавання образів, обробка природної мови, переклади в реальному часі, чат-боти та роботи.

Спроможності, що їх надає штучний інтелект, призначені для підтримки або автоматизації людської діяльності та процесів. Розпізнавання образів і тексту, розпізнавання мови і мовців, розпізнавання зображень і простору, а також розпізнавання облич і жестів відкривають широкий спектр можливих застосувань. А системи на основі ШІ для генерації тексту, звуку, мови, зображень, простору та відео, як

і програмування, дедалі розширюють цей спектр застосувань. У результаті з'являються нові системи, застосунки та процеси для сприйняття, сповщення, надання рекомендацій, прогнозування, запобігання, ухвалення рішень і ситуаційної обізнаності на основі ШІ в режимі реального часу.

Генеративний штучний інтелект, який іноді називають GenAI, здатний генерувати новий контент на основі того, що він вже вивчив з матеріалу, на якому його тренували. Він покладається не лише на випадковість, а й на розпізнані та вивчені шаблони для створення синтетичних даних. Наприклад, великі мовні моделі (LLM), як-от ChatGPT, підтримують генерування тексту і коду, а сервіси перекладу на основі ШІ перекладають тексти різними мовами. Серед інших сфер застосування – створення презентацій, програм для IT-систем, та планування робочого процесу. Тексти також можна використовувати для генерування голосових і звукових послідовностей різної тональності. Дедалі більшого значення набуває створення зображень і відео, що викликає численні занепокоєння через небезпеку генерування

синхронізованих за рухом губ людини відеороликів на основі зображень і аудіозаписів (так званих «дипфейків»).

Сьогодні існує кілька великих мовних моделей, як з відкритим, так і з закритим кодом, і важливим завданням з методологічної точки зору є оцінити, який з них краще підходить для конкретного випадку використання. Деякі моделі є великими, інші невеликі за розміром і можуть бути встановлені локально. Однак є кілька застережень щодо їх застосування в парламентах за умови забезпечення суверенітету інфраструктури, запобігання втручанню зовнішніх суб'єктів, захисту права власності на дані, забезпечення відстежуваності та підтримки легітимності всього процесу.⁶

Навіщо потрібні керівні принципи застосування ШІ в парламентах?

Керівні принципи забезпечують структуру, узгодженість і спрямування. Вони допомагають обмінюватися досвідом, підвищують імовірність відтворення рішень і підходів в інших установах, а також забезпечують етичну поведінку, сприяючи розширенню знань та співпраці між дослідниками. Такі керівні принципи існують, наприклад, у сфері кібербезпеки⁷ та захисту персональних даних.⁸

Керівні принципи застосування ШІ в парламентах можуть забезпечити відповідальну інтеграцію ШІ в парламентську роботу, привертаючи увагу до питань прозорості й етики у процесах адміністрування й ухвалення рішень у парламенті, а також сприяти зміцненню суспільної довіри. Ба більше, вони можуть допомогти забезпечити відповідність інструментів і послуг штучного інтелекту демократичним принципам і потребам суспільства. З юридичного погляду, розробка таких керівних принципів може зробити значний внесок у теорію права.⁹

У таблиці на наступній сторінці наведено деякі з найважливіших принципів, якими слід керуватися в процесі інтеграції ШІ в парламентський контекст, а також варіанти їхнього застосування в робочому просторі парламенту. У лютому 2024 року Палата депутатів Італії оприлюднила подібний набір принципів.¹⁰ Як видно з таблиці, штучний інтелект може зумовити численні позитивні зміни в парламентській екосистемі.

Самі керівні принципи викладено в частині 2 цього документа, разом із настановами щодо кібербезпеки та конфіденційності даних.

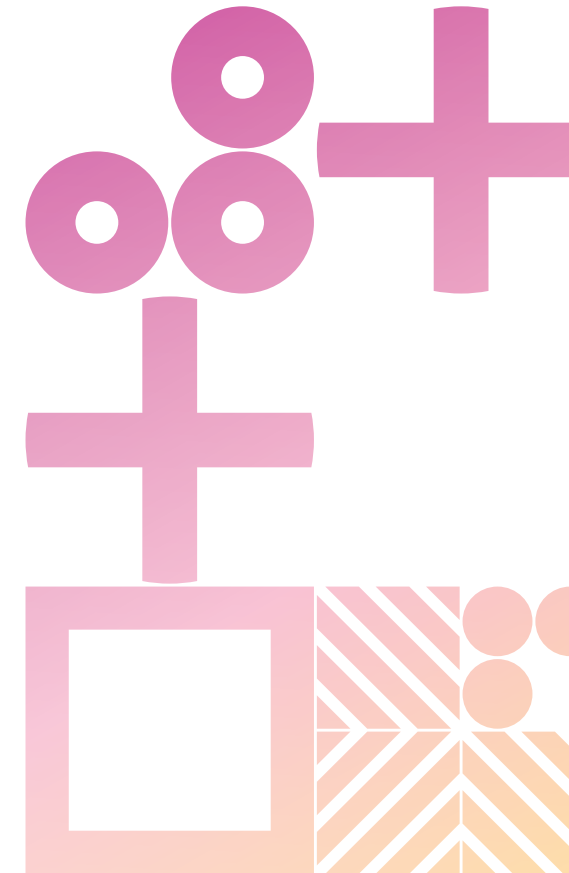
Принципи інтеграції ШІ в парламенті	Застосування в робочому просторі парламенту
Підзвітність і прозорість	Забезпечити зрозумілі, відстежувані та обґрунтовані рішення щодо ШІ та застосування ШІ
Автономія особи, яка приймає рішення	Підтримувати автономію особи, яка приймає рішення, без маніпуляцій
Етичне та відповідальне застосування ШІ	Дотримуватись етичних стандартів і запобігати зловживанням або упередженості в застосуванні ШІ
Людський нагляд та зрозумілість	Зберігати людський контроль над системами ШІ, але також мати можливість надавати пояснення, орієнтовані на різні аудиторії (наприклад, на юридичні особи та громадян)
Зменшення ризиків та оцінка впливу на основоположні права (FRIPA)	Виявлення й усунення потенційних ризиків, пов'язаних із упровадженням ШІ та виявлених у процесі оцінювання впливу на основоположні права
Довіра громадськості	Розбудовувати та підтримувати довіру громадськості до парламентських інституцій, які використовують інструменти та сервіси ШІ
Інклюзивність і різноманітність	Сприяти неупередженості та рівності в парламентських адміністративних процесах і процесах ухвалення рішень
Адаптація до технологічного прогресу	Дати парламентарям можливість використовувати досягнення ШІ для підвищення ефективності та результативності в їхній роботі
Міжпарламентська співпраця	Сприяти гармонізації глобальної політики та нормативно-правових актів у сфері ШІ для парламентів
Залучення громадськості	Залучати громадян та зацікавлені сторони в суспільстві до обговорення й ухвалення рішень щодо ШІ в парламенті та інтеграції ШІ в робочий простір парламенту
Дотримання законодавства	Забезпечити, щоб упровадження штучного інтелекту в парламенті відповідало чинним законам та іншим нормативно-правовим актам

Системи та рішення ШІ для парламенту

ШІ має потенціал для численних позитивних змін у парламентській екосистемі та є корисним для багатьох служб парламенту.

У цьому документі автори обрали типологічну класифікацію, яка пропонує широкий спектр застосувань на основі штучного інтелекту та висвітлює різноманітні способи, за допомогою яких ШІ може покращити парламентські процеси, забезпечуючи ефективність, прозорість і оперативність реагування.¹¹ У таблиці на наступній сторінці наведено приклади того, як ШІ може застосовуватися в парламентах.

Найкращі парламентські застосування згруповані в кластери за їхньою актуальністю. Ця категоризація ґрунтується на пропозиціях експертів та зібраних емпіричних даних від трьох парламентських органів: Парламенту Греції, Почесної палати депутатів Аргентини та Парламенту Канади.¹²

Парламентські застосування на основі штучного інтелекту

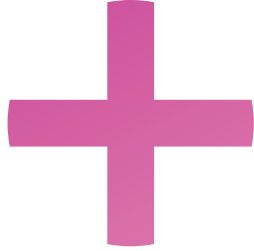
Кластер	Застосування ШІ в парламентах
Парламентарі	<ul style="list-style-type: none"> • Субтитрування в режимі реального часу виступів депутатів у парламенті • Надійні системи голосування на пленарних засіданнях та в комітетах • Створення контенту для виступів та письмових запитань • Підтримка в пошуку інформації
Законодавство	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз узгодженості законодавчих пропозицій з іншими нормативно-правовими актами • Рекомендації щодо змін законодавства на основі виявлених прогалин, проблем та взаємодії з іншими законами • Попередні варіанти текстів для подальшого опрацювання • Покращення регулювання та впровадження політики цифрової готовності
Парламентський контроль та парламентська дипломатія	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз матеріалів ЗМІ про діяльність парламенту • Аналіз даних соціальних мереж щодо діяльності парламенту • Виявлення маніпуляцій в інформаційному середовищі • Заходи зі зменшення упередженості/дискримінації в пропозиціях на основі ШІ для їх ліквідації
Громадянська освіта та національна культура	<ul style="list-style-type: none"> • Інтелектуальні функції пошуку на головній сторінці вебсайту парламенту • Прозорість через (пов'язані) відкриті дані • Візуалізація аргументів та дискусій • Сприяння врахуванню пропозицій громадськості в парламентських процедурах
Адміністрування парламенту, будівлі парламенту, автотранспортні служби та поліція	<ul style="list-style-type: none"> • Віртуальні асистенти для людей з інвалідністю • Програмне забезпечення для кібербезпеки • Створення протоколів та послуги перекладу
Апарат парламенту, парламентські підрозділи та вибори	<ul style="list-style-type: none"> • Виявлення фейкового контенту, створеного ШІ для маніпулювання демократичними процесами • Автоматизація процесів • Управління проектами
Дослідження/наукові послуги	<ul style="list-style-type: none"> • Інтелектуальний пошук документів • Удосконалене управління знаннями • Перевірка фактів

Цей широкий спектр застосувань ШІ демонструє різноманітні способи, в які така технологія може підтримувати, оптимізувати і навіть покращувати парламентські процеси.

Такі системи, з різним рівнем зрілості, вже використовуються в парламентах по всьому світу.¹³ Більшість цих систем застосовують алгоритми обробки природної мови, а найбільш використовуваними функціями є перетворення усного мовлення в текст, класифікація тексту і розпізнавання образів, яке, в свою чергу, включає розпізнавання голосу, зображень, об'єктів і облич.

Такі системи зосереджені на двох аспектах.¹⁴ По-перше, парламенти, схоже, надають пріоритет системам штучного інтелекту для оптимізації процесів, пов'язаних із законодавчими процедурами, включно з обговореннями, пленарними засіданнями та засіданнями комітетів. По-друге, акцент робиться на цифрових послугах для громадян, включно з доступом громадян до інформації і аналізом зворотного зв'язку, отриманого від громадян за допомогою інструментів публічних консультацій.

Новою тенденцією є використання декількох технік для зменшення ризиків, які несе в собі застосування лише одного методу, а також використання символічного, субсимволічного та нейросимволічного ШІ в рамках гібридного підходу.¹⁵

Виклики та бар'єри на шляху застосування ШІ в парламентах

Інтеграція штучного інтелекту в парламентську діяльність створює як безпрецедентні можливості, так і величезні виклики.

Наразі відсутні конкретні закони та нормативно-правові акти щодо застосування ШІ в парламенті. Невизначеність, що виникає внаслідок цього регуляторного вакууму, може підірвати довіру до послуг ШІ та їхніх постачальників. Крім того, наявність потенційних вразливостей у сфері кібербезпеки в рішеннях з ШІ викликає занепокоєння щодо безпеки та цілісності парламентських систем.

Знання про ШІ ще досі обмежені, навіть в інженерній сфері, а працівники і депутати парламентів недостатньо підготовлені до роботи з ним. Брак знань не лише перешкоджає ефективній інтеграції та застосуванню, а й робить зацікавлених осіб у парламентах вразливими до зовнішніх впливів.

Автори цього документу визнають трансформаційну силу ШІ та намагаються орієнтуватися в незвіданих водах, надаючи парламентарям рекомендації щодо використання переваг штучного інтелекту та захисту від потенційних підводних каменів.

У міру того, як штучний інтелект входить у сферу діяльності парламентів, з'являється нагальна потреба у створенні запобіжників і певних правил.¹⁶ Необхідно врахувати багато міркувань, пов'язаних з побудовою

ефективної нормативно-правової бази, як-от:

- Конфіденційність даних та IT-безпека, а також доступ до даних і право власності на них.
- Різні варіанти хостингу для систем штучного інтелекту, наприклад, вибір між локальними установками або хмарними сервісами, а також пов'язані з цим ризики.¹⁷
- Переносимість сервісів і даних.
- Забезпечення надійних постачальників послуг зі штучного інтелекту з чіткою структурою власності.
- Етичні проблеми та занепокоєння щодо упередженості та якості тренувальних даних.
- Прозорість, зрозумілість і підзвітність — найважливіші фактори в розбудові довіри громадськості до парламентських систем штучного інтелекту.
- Автономія особи, яка приймає рішення, що є основоположним для прийняття систем штучного інтелекту як допоміжних інструментів для правників.
- Багатомовні можливості, які мають першочергове значення для інклюзивного й ефективного впровадження ШІ.
- Участь громадськості, яку можна використати для втілення демократичних цінностей на практиці та забезпечення постійного зворотного зв'язку.

Крім того, існує потреба в стандартах і структурах для інтеграції ШІ-технологій у повсякденній парламентській роботі. Наприклад, необхідні правила щодо обсягу зберігання та видалення даних, етичного нагляду та постійного моніторингу для забезпечення відповідності систем ШІ в парламентах найвищим стандартам. Це також пов'язано з необхідністю встановлення критеріїв якості для таких систем.

Оскільки дуже мало парламентів, ймовірно, володіють досвідом і ресурсами для самостійного вирішення вищезазначених проблем, автори цього документу також виступають за активізацію міжінституційної та міжпарламентської співпраці.

Загалом, ці керівні принципи спрямовані на досягнення балансу між використанням трансформаційного потенціалу ШІ та захистом доброчесності парламентських систем.

Еволюція регулювання ШІ

Питання регулювання ШІ в парламентах ще не розглядалося парламентами серйозно. Можливий спектр підходів до ШІ в парламентах варіюється від повної інтеграції до його заперечення. Перешкоди та жорсткі правила можуть обмежити будь-які потенційні переваги та можливості. Такі розбіжності віддзеркалюють безперервний еволюційний процес, що вимагає створення керівних принципів, які допоможуть парламентам відповідально поставитися до впровадження ШІ.

На відміну від незобов'язальних інструментів або “м'якого права”, як-от резолюції, кодекси поведінки чи керівні принципи, юридично зобов'язальні документи, або інструменти “твердого права”, можуть включати директиви, закони й інші нормативно-правові акти.

Варто згадати два основні юридично зобов'язкові інструменти: по-перше, Європейський парламент ухвалив низку відповідних резолюцій, перш ніж зрештою ухвалити Закон про ШІ у березні 2024 року.¹⁸ Закон про ШІ накладає низку зобов'язань на розробників і операторів, які застосовують підхід, що ґрунтується на оцінці ризиків, включно з проведенням оцінки впливу на фундаментальні права (FRIA¹⁹) для застосувань з високим ступенем ризику. Закон також визначає деякі застосування систем ШІ в парламентській сфері як високоризиковані й окреслює конкретні зобов'язання щодо цих застосувань.

По-друге, Рада Європи завершила роботу над Рамковою конвенцією про ШІ, права людини, демократію та верховенство права. Незабаром вона буде відкрита для ухвалення та ратифікації.²⁰ Конвенція є першим юридично зобов'язальним інструментом у сфері ШІ, прав людини та верховенства права. Однак вона не передбачає додаткових зобов'язань, які поширювалися б на парламенти щодо використання технологій ШІ. Шлях до цієї конвенції був прокладений у 2020 році, коли Парламентська асамблея

Ради Європи (ПАРЄ) ухвалила резолюції та рекомендації, що досліджують вплив ШІ на права людини, демократію та верховенство права.²¹

Тим часом у березні 2024 року Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй зробила важливий крок, ухваливши резолюцію, покликану спрямувати використання ШІ на глобальне благо. Мета резолюції — сприяти створенню безпечних, надійних і достовірних систем ШІ, тим самим прискорюючи поступ на шляху до повної реалізації Порядку денного в галузі сталого розвитку на період до 2030 року.²² Ця резолюція, як і Загальна декларація прав людини, не має зобов'язальної сили, але може бути використана в регіональних і національних нормативних документах як «моральний компас» для досягнення загальних цілей.

Попри значні зусилля, спрямовані на регулювання ШІ, станом на початок 2024 року не існувало встановлених правил або принципів, що регулюють використання ШІ в парламентах — вищих демократичних інститутах.²³ Опитування, проведене наприкінці 2022 року — до запровадження безкоштовних базових послуг через ChatGPT від OpenAI — виявило наявність 39 активних рішень у сфері ШІ в 10 парламентах.²⁴ Поява ChatGPT викликала сплеск інтересу до рішень генеративного ШІ, які можуть мати прямі чи опосередковані наслідки для законодавства.²⁵ Зокрема, у 2023 році Конгрес США придбав

40 ліцензій ChatGPT Plus для вивчення генеративного ШІ в своїх лавах. Ці ліцензії були розподілені між офісами Конгресу, що дало змогу законодавцям і співробітникам експериментувати з цією трансформаційною технологією всередині організації.²⁶ У квітні 2024 року Комітет з питань управління Палати представників Конгресу США опублікував низку загальних захисних механізмів, які мають застосовуватися до будь-якого інструменту або технології ШІ, що використовується в Палаті представників.²⁷

У 2017 році в парламенті Великої Британії була зареєстрована Всепартійна парламентська група (APPG) з питань ШІ — перша у світі спроба з боку парламенту обговорити застосування цієї технології та його наслідки. У березні 2023 року уряд Великої Британії опублікував білу книгу, в якій виклав запропонований інноваційний підхід до регулювання ШІ. Таке регулювання має бути пропорційним, перспективним та підтримувати інновації.²⁸ Згодом, у листопаді 2023 року, в Палаті лордів з'явився законопроект про регулювання ШІ, поданий окремими членами Палати. Наразі законопроект перебуває на розгляді в комітеті, проте подібні законопроекти, що обговорюються в усьому світі, підкреслюють необхідність задати певні прийнятні рамки для такої потужної технології.

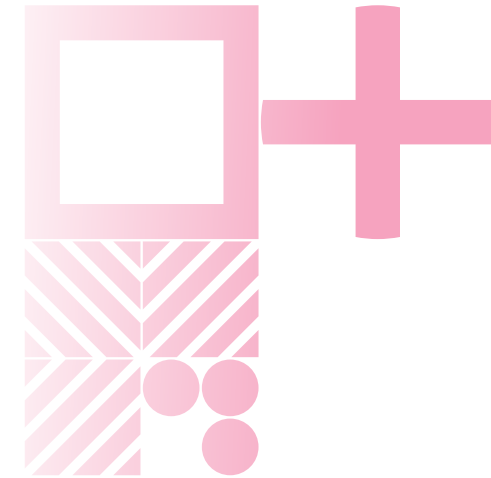
В очікуванні подальшої інтеграції інструментів і сервісів ШІ в парламентську діяльність триває

робота над укладанням керівних принципів і правил. У квітні 2023 року спеціальна робоча група підготувала першу версію настанов щодо впровадження та застосування штучного інтелекту в робочому просторі парламенту. Нинішня версія, 2.0, ґрунтується на фундаменті, закладеному її попередницею.

Методи розробки та вдосконалення керівних принципів

Методологія, якої дотримувалася технічна робоча група, укладаючи ці керівні принципи, ґрунтувалася на наявних знаннях, аналізі літератури та висновках експертів з парламентських питань. Роботу було розпочато у вересні 2023 року й завершено у квітні 2024 року. На додачу до ітеративного процесу перегляду й осучаснення керівних принципів було проведено інтерактивний семінар.

Процес розробки цих керівних принципів за участю понад 20 експертів з самого початку зіткнувся зі значними труднощами в досягненні одностайної згоди. Компроміси були невід'ємною частиною процесу. Ця публікація є результатом таких збалансованих зусиль. Зрештою, відповідальність за визначення власних параметрів, розробку стратегій і встановлення пріоритетів на основі цих керівних принципів лежить на парламентах окремих країн.

Основою цього дослідницького процесу є синтез людського інтелекту і передових спроможностей ШІ, включно із спільним використанням текстових редакторів і великих мовних моделей. Експерти брали участь у різноманітних мозкових штурмах, поєднуючи традиційний людський мозковий штурм з інноваційним потенціалом мозкового штурму на основі великих мовних моделей. Порівняльний аналіз з рекомендаціями, згенерованими штучним інтелектом, на основі таких моделей, як ChatGPT від OpenAI (GPT-3.5 і GPT-4), збагатили розуміння й оцінку запропонованих рішень.

Було підготовлено 40 пропозицій, згрупованих у шість секторів, які пройшли детальний аналіз з використанням принципів дизайн-мислення для посилення аспектів, орієнтованих на користувача.

Частина 2.

Керівні принципи

застосування ШІ в парламентах

Зведення керівних принципів

1. Етичні засади	24	2.2. Етичні вимоги до дизайнерів та розробників	42	3.9. Людський нагляд за рішеннями з безпеки	56	5.3. Створення стійких і надійних систем ШІ	70
1.1. Підзвітність і прозорість	26	2.3. Визнання ШЗІ як реальної перспективи	44	4. Управління та нагляд у сфері ШІ	58	5.4. Регулювання використання та розгортання систем ШІ	71
1.2. Повага до людської гідності, прав і приватного життя	27	3. Конфіденційність і безпека ШІ	46	4.1. Інтеграція в ширшу цифрову стратегію парламенту	60	5.5. Оцінка ризиків	72
1.3. Справедливість, рівність і недискримінація	28	3.1. Вбудовані функції безпеки та надійного захисту	48	4.2. Ефективне управління даними та управлінські протоколи	61	5.6. Моніторинг та оцінка систем ШІ	73
1.4. Усунення упереджень у даних і алгоритмах	29	3.2. Включення концепцій «вбудованих алгоритмів конфіденційності»	49	4.3. Створення парламентського органу з етичного нагляду	62	5.7. Узгодження мінімальних рівнів точності	74
1.5. Забезпечення прав інтелектуальної власності	30	3.3. Безпечна обробка персональних даних	50	4.4. Оцінка впливу від застосування ШІ в парламенті	63	6. Розбудова спроможності та освіта у сфері ШІ	76
1.6. Збереження людських цінностей і культурного розмаїття	32	3.4. Застереження щодо аутсорсингу	51	4.5. Убезпечення доступу та контролю над даними	64	6.1. Створення експертних груп	78
1.7. Оцінка та пом'якшення непередбачуваних наслідків	33	3.5. Врахування питань суверенітету даних	52	4.6. Співпраця із зацікавленими сторонами	65	6.2. Організація навчальних програм	79
1.8. Участь і залучення громадськості	34	3.6. Забезпечення цілісності й надійності оригінального матеріалу	53	5. Проєктування та функціонування систем ШІ	66	6.3. Підтримка обміну знаннями та співпраця	80
1.9. Повага до верховенства права та демократичних цінностей	35	3.7. Ризик надмірної залежності від ШІ	54	5.1. Впровадження стандартизованих схем і процесів обробки даних	68	6.4. Документування діяльності, пов'язаної з ШІ	81
1.10. Просування цілей політики	36	3.8. Захист даних для навчання та тестування	56	5.2. Наголос на зрозумілості алгоритмів ШІ	69	6.5. Просвітницька робота з громадськістю щодо застосування ШІ в парламенті та його обмежень	82
2. Штучний загальний інтелект (ШЗІ) і автономія людини	38						
2.1. Сприяння автономії людини	40						

1.

Етичні засади

Демократія ґрунтується на підзвітності та прозорості — ключових принципах парламентських інститутів у всьому світі. Етичні засади забезпечують основу для розробки та впровадження парламентських систем штучного інтелекту, які заслуговують на довіру, є прозорими та відповідають людським цінностям. Це допомагає забезпечити максимальне використання переваг штучного інтелекту та мінімізувати потенційну шкоду.

Вкрай важливо, щоб у процесі розробки, впровадження та використання технологій штучного інтелекту переважала повага до людської гідності та недоторканності приватного життя, а також справедливість, рівність і недискримінація, серед інших цінностей і принципів. Парламенти повинні боротися з упередженістю в даних і алгоритмах і сприяти збереженню людських цінностей і культурного розмаїття, наприклад, шляхом ретельного навчання і впровадження моделей. Це вимагатиме нових критеріїв для оцінки та пом'якшення будь-яких непередбачуваних наслідків від ШІ. Участь і залучення громадськості ставатимуть дедалі важливішими для забезпечення консенсусу щодо ШІ та його адаптації до кожного парламентського контексту. Зрештою, на карту поставлено повагу до верховенства права і демократичних цінностей.

1.1. Забезпечення підзвітності та прозорості

> Чому це важливо?

Забезпечення підзвітності та прозорості у застосуванні та розгортанні парламентських систем штучного інтелекту необхідне для підтримки доброчесності демократичних процесів і захисту прав та інтересів громадян.

> Чи є відомі приклади?

У 2020 році Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) ухвалила резолюції та рекомендації, що досліджують вплив ШІ на демократію, права людини та верховенство права.²⁹ Вона також схвалила низку фундаментальних етичних принципів, яких слід дотримуватися під час розробки та впровадження застосунків зі штучним інтелектом. Ці принципи охоплюють, зокрема, прозорість і відповідальність людини за алгоритмічні рішення.

> Як це можна реалізувати?

Щоби сприяти підзвітності, аудитоспроможності та прозорості парламентських систем штучного інтелекту, парламенти повинні впроваджувати чітку політику застосування, надавати пріоритет етичним засадам і створювати незалежні аудиторські органи для здійснення нагляду. Крім того, парламенти повинні запровадити прозорі практики роботи з даними, а також алгоритмічну підзвітність, і регулярно звітувати

про функціонування системи й алгоритмів. У цьому відношенні важливим підходом є пояснюваний штучний інтелект; такий підхід заслуговує на підтримку, але стикається з технічними обмеженнями.³⁰ Не слід нехтувати взаємодією із зацікавленими сторонами й експертами для отримання зворотного зв'язку та усунення упереджень. Зрештою, нормою має стати активна участь законодавчої влади у поточному нагляді за системою.

> Подальші рекомендації та міркування

- Заохочувати науково-дослідні та академічні установи до незалежного оцінювання систем штучного інтелекту, що застосовуються в парламентських процесах.
- Сприяти розвитку культури підзвітності та прозорості в парламентському середовищі, де депутатів і співробітників заохочують до дотримання цих принципів.

1.2. Повага до людської гідності, основоположних прав людини, а також правил захисту даних

> Чому це важливо?

Парламентські органи можуть забезпечити етичність і відповідальність використання технологій штучного інтелекту. Повага до людської гідності та недоторканності приватного життя в усіх аспектах розробки та впровадження ШІ має вирішальне значення для захисту прав осіб, які беруть участь у парламентських процесах або зазнають впливу цих процесів у межах інституційного робочого простору.

> Чи є відомі приклади?

Принципи, викладені Парламентською асамблеєю Ради Європи (ПАРЄ) у 2020 році, охоплюють справедливість, об'єктивність, конфіденційність тощо, і їх необхідно дотримуватися під час розробки та розгортання застосунків зі штучним інтелектом.³¹

> Як це можна реалізувати?

Парламенти можуть захистити людську гідність і недоторканність приватного життя у сфері ШІ, ухваливши суворі правила і політику захисту даних, забезпечивши дотримання етичних принципів застосування ШІ та регулярно оцінюючи вплив ШІ на приватне життя. Крім того, прозорі системи ШІ можуть гарантувати відповідальне

ставлення до персональних даних та повагу до прав і гідності людей.

> Подальші рекомендації та міркування

- Запровадити посаду фахівця із захисту даних або захисника конфіденційності в парламентській системі, що сприяє нагляду за забезпеченням конфіденційності та надання рекомендацій. У контексті Європейського Союзу створення посад фахівців із захисту даних передбачено Загальним регламентом про захист даних (GDPR).³²
- Крім того, можна розглянути питання про розробку етичного кодексу щодо застосування ШІ в парламенті, який включав би принципи, пов'язані з недоторканністю приватного життя та людською гідністю.

1.3. Застосування принципів справедливості, рівності та недискримінації

> Чому це важливо?

Застосування принципів справедливості, рівності та недискримінації у процесі впровадження й розгортання парламентських систем ШІ є ключовим запобіжником проти вкорінення упередженості або нерівності у політичних чи інституційних процесах.

> Чи є відомі приклади?

У 2020 році Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) підтримала збірку фундаментальних етичних принципів розробки та впровадження застосунків зі штучним інтелектом.³³ Ці принципи включають, серед іншого, справедливість і чесність. Було ухвалено резолюцію про запобігання дискримінації, спричиненої застосуванням штучного інтелекту.³⁴

> Як це можна реалізувати?

Парламенти можуть сприяти дотриманню цих принципів щодо ШІ, забезпечуючи різноманітність команд розробників ШІ, проводячи аудит упередженості й укладаючи чіткі настанови зі зменшення упередженості в процесах ухвалення рішень. Регулярний перегляд систем штучного інтелекту на предмет потенційних диспропорцій та їхнє оперативне усунення ще більше посилює ці принципи.

> Подальші рекомендації та міркування

Упередження є невід’ємною і, по суті, важливою складовою політичних процесів. ШІ може надати цінні інструменти для виявлення різних упереджень, що сприяло би структурованій політичній аргументації. Основна увага тут зосереджена на небажаних дискримінаційних упередженнях, які можуть бути спричинені недостатніми або незбалансованими даними, що використовуються для навчання моделей ШІ. Для вирішення таких проблем може знадобитись діалог із маргіналізованими спільнотами чи групами активістів, щоб отримати відгуки про вплив систем ШІ та працювати над їх удосконаленням. Крім того, варто було би створити культуру етичного застосування ШІ в парламенті, в якій основними цінностями є справедливість, рівність і недискримінація. Парламенти також могли б співпрацювати з науково-дослідними установами й організаціями громадянського суспільства у проведенні досліджень впливу ШІ на дотримання справедливості та рівності у парламентських процесах.

1.4. Розуміння й усунення потенційних упереджень у базових даних і алгоритмах

> Чому це важливо?

Розуміння й усунення потенційних упереджень³⁵ у вхідних тренувальних даних є важливим кроком у забезпеченні того, щоб системи штучного інтелекту, які застосовуються в парламентських процесах, відповідали принципам справедливості, рівності та недискримінації.

Парламентські установи можуть виявляти ініціативу в запобіганні потенційним упередженням у вхідних тренувальних даних і алгоритмах, гарантуючи, що системи ШІ з більшою імовірністю надаватимуть справедливі та неупереджені результати на підтримку процесів ухвалення політичних чи інституційних рішень.

> Чи є відомі приклади?

Існує ціла низка ризиків упередженості залежно від застосування ШІ, які також пов’язані з навчанням і розробкою базових моделей. Указ Президента США № 14110, зокрема, вирішує питання, пов’язані з упередженістю.³⁶

> Як це можна реалізувати?

Парламенти можуть застосовувати принципи шляхом ретельного вивчення та аудиту джерел тренувальних даних для виявлення та зменшення упередженості. Крім того, вони можуть використовувати прозорі методи збору даних, забезпечуючи різноманітність і репрезентативність масивів даних, і регулярно оцінювати результати роботи

системи ШІ, щоб виявити та виправити потенційні упередження як у даних, так і в алгоритмах, що використовуються. Однак певні методи протидії упередженості даних можуть бути у кращому випадку етично сумнівними або такими, що потребують методів і технологій, які ще належить розробити.

> Подальші рекомендації та міркування

- Сприяти розвитку культури етики даних³⁷ у парламентському робочому середовищі, наголошуючи на важливості боротьби з упередженнями.
- Розвивати співпрацю з академічними установами та дослідницькими організаціями, щоб бути в курсі передового досвіду у сфері виявлення та зменшення упереджень.
- Розглянути доцільність публікації звітів про прозорість, які детально описують кроки, зроблені для усунення упередженості в системах ШІ, та їхній вплив на забезпечення справедливості та рівності.

У цьому контексті важливо визнати, що використання історичних даних є неминуче упередженим майже в усіх контекстах. Усунення цієї упередженості часто вимагає втручання не лише на рівні тренувальних даних, але й на рівні алгоритмів. Однак, якщо «втручання» означає, наприклад, виключення певних даних з політичних міркувань, то це може мати складні та небезпечні наслідки.

1.5. Відмова від використання тренувальних даних, які порушують права інтелектуальної власності

> Чому це важливо?

Уникати використання тренувальних даних, які порушують права інтелектуальної власності (IP), є не лише етичним імперативом, але й юридичною вимогою. Проблеми можуть виникнути, наприклад, у разі використання сторонніх даних, які не походять з парламенту і використання яких відхиляється від початкової мети публікації. Розробляючи системи ШІ для застосування в парламенті, необхідно дотримуватися відповідних законів і нормативно-правових актів у сфері інтелектуальної власності. Парламентські установи можуть гарантувати, що їхні процеси розробки ШІ відбуваються з дотриманням прав інтелектуальної власності, етичних і правових стандартів, що зменшують ризик порушення прав інтелектуальної власності.

> Чи є відомі приклади?

Повідомлялося про порушення прав інтелектуальної власності при навчанні базових моделей, хоча жодне з цих повідомлень не стосувалося парламентів. Примітно, що у 2023 році OpenAI зіткнулася з колективним позовом про порушення авторських прав у федеральному суді Сан-Франциско. Позивачі стверджували, що компанія навчала свій чат-бот ChatGPT на книжках без отримання дозволу їх авторів.³⁸ Того ж року газета New York Times подала позов проти OpenAI та Microsoft, звинувативши їх у використанні власних матеріалів для навчання чат-ботів, які тепер є прямими конкурентами газети.³⁹

> Як це можна реалізувати?

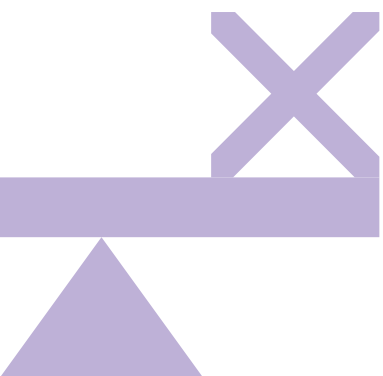
Парламенти можуть уникнути порушення прав інтелектуальної власності на тренувальні дані, отримавши належні дозволи, використовуючи дані з відкритих джерел або ліцензовані дані, а також проводячи належну перевірку джерел даних на дотримання авторських прав і ліцензійних угод. Для національних або субнаціональних парламентських систем штучного інтелекту цього можна досягти шляхом укладання широких угод з державними установами, видавництвами, ЗМІ або власниками великих даних.

Однак для систем, які навчаються на глобальних даних, такий підхід є складним і, можливо, непрактичним. Цей уявний експеримент змушує поставити під сумнів доцільність використання моделей загального призначення для парламентських застосувань.

Парламентські документи також слід використовувати для навчання моделей – вони, в принципі, не перебувають під захистом ІВ.

> Подальші рекомендації та міркування

Дотримання прав інтелектуальної власності має бути глибоко вкорінене в інституційну культуру. Однак, окрім етичних аспектів, існують і юридичні. Тому необхідна співпраця з фахівцями з права інтелектуальної власності та права в галузі інформаційних технологій, щоб забезпечити повну відповідність нормам ІВ. Ці внутрішні або зовнішні фахівці мають бути в курсі змін, що відбуваються в законодавстві про інтелектуальну власність, і знатися на найкращих практиках у сфері ШІ, зокрема, у сфері розвитку великих мовних моделей, для відповідної адаптації політики та практик.

1.6. Збереження людських цінностей і культурного розмаїття

> Чому це важливо?

Збереження людських цінностей і культурного розмаїття в процесі розробки та впровадження парламентської системи ШІ має важливе значення для забезпечення відповідності технологій штучного інтелекту етичним і культурним нормам суспільства, якому вони служать. Це сприяє створенню більш інклюзивного та культурно чутливого парламентського середовища.

> Чи є відомі приклади?

Резолюції та рекомендації Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) 2020 року окремо розглядають можливості та ризики ШІ для прав людини.⁴⁰ Права людини і цінності є спорідненими поняттями, однак, на відміну від прав людини, цінності не завжди є універсальними або юридично обов'язковими і можуть суттєво відрізнятись в різних культурах і суспільствах.

> Як це можна реалізувати?

Збереження людських цінностей і культурного розмаїття у процесі проектування парламентського ШІ передбачає залучення інклюзивних команд розробників, забезпечення різноманітних поглядів і культурної чутливості. Команди можуть пройти тренінг з культурної чутливості, щоби

краще розуміти нюанси та відповідні етичні рамки.

Однак суспільства також можуть бути глибоко розділені щодо цінностей. Цінності не є цілком кодифікованими, а тому їх важко визначати чи описувати. Тому, аналізуючи дотримання керівних принципів у будь-якому парламенті, слід посилатися на конституційні норми на додаток до універсально визначених прав людини, а не на розпливчастий термін «цінності».

> Подальші рекомендації та міркування

- Співпрацювати з культурними організаціями, експертами та академічними установами, щоби глибше зрозуміти культурні аспекти розробки та впровадження ШІ.
- Заохочувати наукові дослідження й академічне вивчення культурних наслідків застосування ШІ в парламентських процесах.
- Підтримувати відкриті канали комунікації з культурно різноманітними спільнотами для забезпечення постійного зворотного зв'язку та реагування на їхні проблеми.

1.7. Оцінка та пом'якшення непередбачуваних наслідків або супутньої шкоди

> Чому це важливо?

Парламентські установи можуть діяти на випередження, оцінюючи та пом'якшуючи будь-які непередбачувані наслідки або супутню шкоду від використання систем ШІ, тим самим забезпечуючи відповідальне та підзвітне впровадження ШІ в парламентській процесі.

> Чи є відомі приклади?

Відомих прикладів немає.

> Як це можна реалізувати?

Розв'язання проблеми непередбачуваних наслідків парламентського ШІ може передбачати кілька непростих кроків. По-перше, важливо створити комплексну систему оцінювання. Ця система має включати регулярні проведення оцінки впливу, доповнені аудитом третьої сторони для забезпечення неупереджених висновків. По-друге, має здійснюватися постійний моніторинг системи ШІ, що забезпечить своєчасне втручання. Далі, включення механізмів зворотного зв'язку з користувачами дозволить отримати цінні відгуки, вносити корективи для пом'якшення будь-яких негативних наслідків і підвищити загальну ефективність та підзвітність.

> Подальші рекомендації та міркування

- Враховувати висновки та рекомендації, отримані в результаті оцінювання існуючих систем.
- Стежити за новими дослідженнями у галузі ШІ, успішними практиками та етичними настановами, щоби адаптуватися до нових викликів і пом'якшити потенційні наслідки.
- Заохочувати працівників парламенту та депутатів проходити навчання щодо систем штучного інтелекту та їхніх потенційних наслідків.
- Сприяти розвитку культури відповідального застосування ШІ в парламентському середовищі, де людей заохочують повідомляти про проблеми та пропонувати вдосконалення.

1.8. Заохочення участі громадськості у розробці, впровадженні та нагляді за парламентськими системами штучного інтелекту

> Чому це важливо?

Заохочення участі та залучення громадськості до розробки, впровадження та нагляду за парламентськими системами ШІ особливо важливі на початковому етапі для забезпечення інклюзивності, прозорості та представництва. Така участь має відображати цінності, потреби та перспективи громадськості, якій служать парламенти, сприяючи більш інклюзивному та репрезентативному демократичному процесу.

> Чи є відомі приклади?

Відомих прикладів немає.

> Як це можна реалізувати?

Парламенти можуть створювати спеціальні платформи для участі громадськості, проводити публічні консультації або слухання щодо політики у сфері ШІ і навіть створювати дорадчі ради за участю громадян. Експерти та громадяни повинні мати доступ до інформації про набори даних, моделі та процеси, що дасть їм змогу активно й ініціативно взаємодіяти. Парламенти також можуть публікувати документи з тематики ШІ для громадського обговорення та зворотного зв'язку, забезпечуючи більш інклюзивні процеси розробки, впровадження

та нагляду за парламентськими системами ШІ.

> Подальші рекомендації та міркування

- Сприяти розвитку культури активного громадянства та демократичної участі, коли люди заохочують брати активну участь у формуванні парламентської політики та практики у сфері штучного інтелекту.
- Застосовувати технології для полегшення віртуальної участі, дозволяючи громадянам з різних місць брати участь у дискусіях і консультаціях.
- Визнавати та відзначати внесок громадян та організацій, які беруть активну участь у формуванні відповідального застосування штучного інтелекту в парламенті.
- Інвестиції в ШІ-грамотність можуть бути одним із підходів, завдяки яким громадяни зможуть долучитися до цих процесів співтворчості.

1.9. Повага до верховенства права та демократичних цінностей

> Чому це важливо?

Повага до верховенства права та демократичних цінностей у процесі розробки та застосування ШІ в парламенті має першочергове значення для підтримки добросовісності демократичних процесів та дотримання правових принципів, що існують на міжнародному й національному рівнях. Це сприяє створенню демократичного та правового середовища в парламентському контексті.

> Чи є відомі приклади?

У 2020 році ПАРЄ ухвалила низку резолюцій і рекомендацій, де проаналізовано як потенційні переваги, так і небезпеки ШІ, що стосуються переважно демократії та верховенства права.⁴¹

> Як це можна реалізувати?

Парламенти повинні забезпечити відповідність систем ШІ чинному законодавству та конституції, а також відповідним керівним принципам застосування штучного інтелекту, зокрема етичним засадам. Представницькі установи також можуть створити прозорі механізми підзвітності, регулярно проводити аудит процесів ШІ та здійснювати законодавчий нагляд, щоб гарантувати відповідність ШІ

демократичним цінностям, правовим і конституційним нормам та правам громадян.

Можливі шляхи забезпечення гарантій прав громадян при використанні парламентами систем ШІ включають адаптацію чинних інструментів, як-от Міжнародний пакт про громадянські та політичні права,⁴² або ухвалення спеціальних правових інструментів, які наразі розробляються для вирішення цієї проблеми.⁴³

> Подальші рекомендації та міркування

- Сприяти розвитку культури правової та етичної обізнаності в парламентському середовищі, наголошуючи на важливості підтримки демократичних цінностей і верховенства права.
- Співпрацювати з правниками, академічними установами й організаціями громадянського суспільства, що спеціалізуються на управлінні ШІ та демократичних цінностях.
- Відстежувати зміни в законодавстві, нові тенденції та передовий міжнародний досвід у сфері управління штучним інтелектом, щоби відповідно адаптувати політику та практику

1.10. Застосування ШІ для просування та моніторингу основних цілей глобальної, національної або регіональної політики

> Чому це важливо?

Просування та моніторинг національних, регіональних або глобальних цілей, як-от Цілі сталого розвитку (ЦСР), за допомогою парламентського ШІ може відігравати важливу роль у вирішенні відповідних проблем. Моніторинг досягнення цих цілей є однією з ключових компетенцій парламенту з огляду на його наглядові та контрольні функції. Такий підхід нерозривно пов'язаний з етичними принципами, оскільки він сприяє побудові більш сталого і справедливого майбутнього.

> Чи є відомі приклади?

В рамках розробки цифрової політики Наукова служба парламенту Греції координує діяльність робочої групи з питань застосування інструментів ШІ для моніторингу ЦСР на національному рівні.⁴⁴

> Як це можна реалізувати?

Застосування штучного інтелекту в парламенті також може бути корисним в імplementації широкого спектру міжнародних угод, як-от Кіотський протокол і Паризька угода про зміну клімату. ШІ може запропонувати засновані на даних ідеї щодо збирання доказів та інформування парламентарів і політиків про різні аспекти таких угод. Тож парламент може сприяти їх імplementації, використовуючи системи штучного інтелекту для аналізу й удосконалення процесів ухвалення рішень, моніторингу поступу та вирішення актуальних питань державної політики.

> Подальші рекомендації та міркування

- Заохочувати та співпрацювати з розробниками та дослідниками ШІ задля створення рішень для ШІ, безпосередньо спрямованих на виявлення та розв'язання проблем з імplementацією міжнародних угод та договорів.
- Сприяти підвищенню ШІ-грамотності та розвитку спроможності серед співробітників і депутатів парламенту для сприяння ефективним ініціативам на основі ШІ для вирішення проблем, пов'язаних із зазначеними цілями. За необхідності, вишукувати можливості фінансування та партнерства для підтримки відповідних проєктів у сфері ШІ.

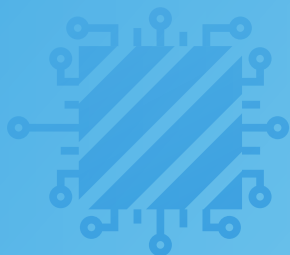
Етика штучного інтелекту в парламентах

У міру подальшого розвитку керівних принципів застосування ШІ в парламенті вкрай важливо інтегрувати надійні етичні міркування. Для цього необхідно визначити активних поборників етичного штучного інтелекту в органах парламенту, а також сприяти отриманню грантів на дослідження етики ШІ, щоб стимулювати дієві ініціативи. Крім того, необхідно дослідити можливості адаптації в умовах парламенту визнаних етичних засад застосування ШІ, розроблених іншими організаціями, наприклад ЮНЕСКО⁴⁵. Здійснення цих кроків зміцнить прихильність до етичного розгортання ШІ та підтримає демократичні принципи в цифрову епоху.

2.

Штучний загальний інтелект і автономія людини

(суб'єктність і автентичність)

Визначений як технологія, яка «загалом розумніша за людину»,⁴⁶ штучний загальний інтелект — якщо він усе ж буде створений — має потенціал допомогти людському пізнанню і навіть замінити його у небачений раніше спосіб. Парламенти мають складну структуру, проте штучний інтелект дедалі частіше застосовується для моделювання тонкощів політичних дебатів і аналізу складних проблем політики, а штучний загальний інтелект може стати наступним кроком на шляху до підтримки демократії.

Парламентарям необхідно терміново розглянути складний взаємозв'язок між ШЗІ та автономією людини, що охоплює як суб'єктність, так і автентичність.⁴⁷ Автономія людини вже знаходиться під загрозою через сучасні технології. Застосування систем штучного інтелекту може посилити або послабити автономію людини, залежно від того, як вони спроектовані та на які сфери поширюються.

Перш ніж розпочинати будь-які проекти з використанням технології ШЗІ, необхідно провести ретельну оцінку етичної відповідальності дизайнерів і розробників. Необхідно також заохочувати визнання ШЗІ як реальної перспективи, щоби долати страх, вчитися на помилках і спиратися на успіхи.

2.1. Сприяння автономії людини, зокрема забезпечення застосування ШІ в парламенті для доповнення когнітивних людських можливостей високого рівня, а не для їх заміни

> Чому це важливо?

Сприяння автономії людини в процесі використання парламентами штучного інтелекту як доповнення, а не заміни, важливе для підтримки демократичних принципів і збереження цінності людського судження у врядуванні. Парламентські інститути можуть очолити зусилля, спрямовані на досягнення балансу між використанням переваг ШІ та збереженням ключової ролі людини в ухваленні рішень і демократичному врядуванні.

> Чи є відомі приклади?

Відомих прикладів немає.

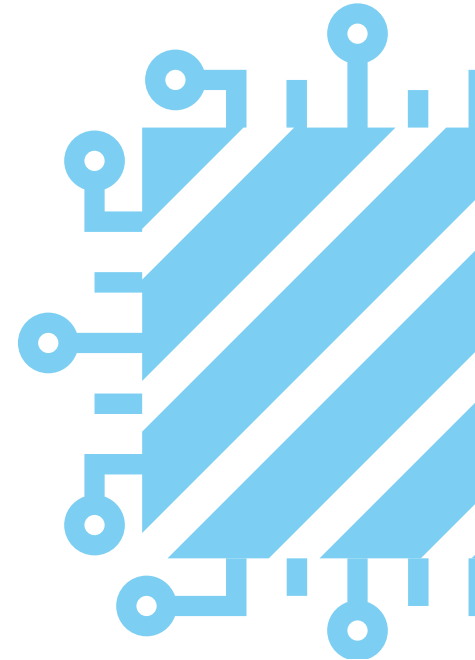
> Як це можна реалізувати?

Парламенти можуть сприяти автономії людини, використовуючи ШІ для підтримки та розширення можливостей ухвалення рішень. Для цього необхідно визначити чіткі ролі ШІ, провести навчання для законодавців і розробити настанови, які надають пріоритет людському нагляду й етичному використанню ШІ. Крім того, пріоритетність розробки ШІ, орієнтованого на людину, забезпечення надійного людського нагляду та сприяння прозорим механізмам ухвалення рішень посилюють прихильність до дотримання демократичних принципів і захисту автономії особистості.

> Подальші рекомендації та міркування

- У деяких секторах роботи парламенту, як-от укладання юридичних текстів або пошук інформації, ШІ, ймовірно, замінить певні категорії (рутинних) людських дій. Такий перехід не слід сприймати як загрозу автономії людини; навпаки, він може сприяти перерозподілу людських ресурсів всередині організації. Наразі людська автономія потрібна для виконання складніших когнітивних завдань, тоді як з повторюваними завданнями можуть ефективно впоратися інструменти та сервіси на основі штучного інтелекту.
- У зв'язку з цим парламентам необхідно впровадити культуру відповідального використання ШІ у своєму робочому середовищі, де людські судження залишаються центральним елементом ухвалення рішень. Дотримуючись передової практики, парламенти мають співпрацювати з експертами з етики ШІ, академічними установами й організаціями громадянського суспільства.

Зацікавлені сторони в парламенті також мають бути в курсі технологічних досягнень у сфері ШІ, які можуть вплинути на автономію людини й ухвалення рішень у парламентських процесах.

2.2. Запровадження спеціальних вимог до дизайнерів і розробників парламентського штучного інтелекту

> Чому це важливо?

Дизайнери та розробники парламентських систем штучного інтелекту несуть особливу етичну відповідальність щодо ШЗІ, щоб запобігти потенційним зловживанням і обмежити вплив потужного ШІ або технологічної сингулярності на інституції, суспільство та громадян.

Це віддзеркалює стандартну перевірку, яку застосовує будь-яка організація під час найму на роботу або передачі завдань на аутсорсинг постачальникам. Необхідно переконатися, що їхні широкі погляди та етичні цінності збігаються з поглядами й етичними цінностями інституції, щоб підтримувати гармонійну співпрацю. Отже, оцінювання дизайнерів і розробників парламентських систем ШЗІ на предмет їхньої етичної відповідальності та проведення

перевірки щодо безпеки — це кроки, покликані гарантувати, що системи ШЗІ розробляються й експлуатуються за найвищими стандартами добросовісності, підзвітності та безпеки. У такий спосіб парламентські установи можуть забезпечити розвиток технологій ШЗІ, які відповідають цінностям та етичним принципам інституції, водночас гарантуючи безпеку парламентських процесів.

> Чи є відомі приклади?

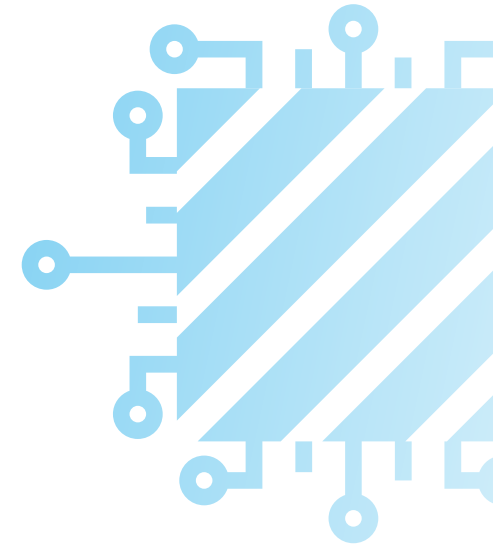
Наразі не існує окремих нормативно-правових актів, які регулювали б питання ШЗІ. За відсутності спеціальних настанов щодо ШЗІ, законодавчі органи можуть застосовувати стандартні практики закупівель або управління персоналом.

> Як це можна реалізувати?

Додатковий рівень може бути інтегрований в процес розробки системи ШЗІ для того, щоб оцінювати етичні аспекти, забезпечуючи відповідність найкращим галузевим практикам та інституційним етичним стандартам. Парламент може запровадити етичні настанови, перевірку безпеки та суворі кваліфікаційні вимоги. Дизайнери та розробники повинні продемонструвати свою етичну відповідальність, включно з проведенням оцінки потенційного впливу на суспільство, забезпеченням прозорості та дотриманням належної практики для того, щоб захистити інституції та суспільство від ризиків, пов'язаних зі штучним інтелектом.

> Подальші рекомендації та міркування

Під час фінальних обговорень серед експертів технічної робочої групи, відповідальної за розробку керівних принципів, стало очевидно, що цей принцип може не тільки бути надзвичайно складним для впровадження, а й викликати значні суперечки з різних етичних позицій. Його було включено сюди, щоби підкреслити пріоритетність етичних міркувань у майбутній розробці ШЗІ.

2.3. Сприяння розумінню того, що еволюція штучного інтелекту є прогресивною, і що слід розглядати штучний загальний інтелект як реальну перспективу

> Чому це важливо?

Одного дня ШЗІ може стати реальною перспективою. Парламенти, як центральне місце для ухвалення рішень у будь-якій країні, мають бути готовими до цього. Будь-яка держава потребує ухвалення обґрунтованих рішень і готовності до потенційного впливу просунутого ШІ на суспільство. Це, своєю чергою, сприяє формуванню відповідального врядування та готовності до потенційних викликів і можливостей, які може принести просунутий ШІ.

> Чи є відомі приклади?

Відомих прикладів немає.

> Як це можна реалізувати?

Парламент може сприяти розумінню ШІ, сприяючи безперервній освіті, підвищенню громадської обізнаності та залученню експертів до обговорення прогресивного характеру ШІ. Для цього варто розглянути доцільність створення спеціальної робочої групи. Висвітлення потенціалу ШЗІ як майбутньої реальності заохочує перспективне планування й етичні міркування щодо його подальшого розвитку.

> Подальші рекомендації та міркування

- Стежити за розвитком і досягненнями ШІ та ШЗІ, регулярно інформуючи співробітників і депутатів парламенту про останні події та їхній потенційний вплив.
- Співпрацювати з аналітичними центрами, дослідницькими установами та міжнародними організаціями, що спеціалізуються на питаннях ШЗІ, задля долучення до колективного досвіду й експертних знань.

Увага до ШЗІ

З огляду на нинішні дебати щодо доцільності та часових рамок появи ШЗІ, можуть знадобитися заходи на випередження з боку парламенту. Попри невизначеність щодо шляхів реалізації, ці керівні принципи спрямовані на перспективу й укладені з визнанням необхідності оцінити та врахувати потенційний вплив ШІ на демократичні інститути, тим самим забезпечуючи готовність до майбутніх проривів на зразок технологічної сингулярності.

3.

Конфіденційність і безпека ШІ

Запроваджуючи штучний інтелект в парламентському середовищі, важливо звертати особливу увагу на конфіденційність і безпеку штучного інтелекту, оскільки системи штучного інтелекту часто обробляють конфіденційні дані, зокрема особисту інформацію чи дані про національну безпеку. Без належних заходів конфіденційності та безпеки існує ризик витоку даних, крадіжки персональних даних та інших шкідливих наслідків. Це може підірвати довіру громадськості до парламентських процесів і завдати шкоди демократичній системі.

Кібербезпека і конфіденційність, зокрема захист персональних даних, мають бути вбудовані в моделі ШІ «за замовчуванням». Тому перед ухваленням рішень щодо систем ШІ парламенти мають отримати відповідні гарантії стосовно навчання, доопрацювання і розгортання моделей ШІ. Надзвичайно важливою є безпечна обробка інформації, що ідентифікує особу (PII). Слід також розглянути питання суверенітету даних (концепція, згідно з якою дані підпадають під дію законодавства країни, де вони збираються або зберігаються), враховуючи міжюрисдикційний і міжнародний характер парламентських процедур.

Ризик надмірного покладання на ШІ викликає занепокоєння, яке можна усунути лише за допомогою чіткої стратегії ШІ та управління портфелем застосувань. Загалом, першорядним має бути людський нагляд за ухваленням рішень у сфері безпеки.

3.1. Вбудовування функцій безпеки та надійного захисту в парламентські системи штучного інтелекту

> Чому це важливо?

Вбудовування функцій безпеки та надійного захисту в парламентські системи ШІ має вирішальне значення для захисту людей, інтранету та самої установи від потенційної шкоди та загроз для кібербезпеки. Комплексний підхід до безпеки за принципом «конструктивної безпеки» (коли засоби безпеки інтегровано на етапі проєктування) може допомогти підвищити безпеку та захищеність ШІ в законодавчих органах.

> Чи є відомі приклади?

Резолюції та рекомендації Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) 2020 року щодо ШІ включають, серед іншого, принципи безпеки та захищеності.⁴⁸

> Як це можна реалізувати?

Парламент може забезпечити безпеку та захист систем ШІ, вимагаючи ретельного тестування, шифрування та дотримання стандартів кібербезпеки. Для запобігання шкоди особам, захисту внутрішньої мережі (інтранету) та цілої установи від потенційних загроз і порушень слід запровадити постійний моніторинг, оцінку вразливостей і відповідні протоколи реагування.

> Подальші рекомендації та міркування

- Сприяти формуванню культури безпеки в робочому середовищі парламенту, де громадяни проявляють пильність та ініціативність у виявленні та повідомленні про загрози безпеці.
- Створити спеціальну команду або підрозділ з кібербезпеки, відповідальний за постійний моніторинг і підвищення безпеки систем ШІ.
- Співпрацювати з державними установами та експертами з кібербезпеки для отримання рекомендацій щодо ефективного захисту парламентських систем ШІ.
- Мати на увазі, що багато депутатів прагнуть працювати з системами ШІ, який генерує текст. Для такого сервісу необхідно використовувати внутрішніх чат-ботів та обмеження доступу, щоб гарантувати, що конфіденційні дані не будуть ненавмисно розголошені неавторизованим третім особам.

3.2. Врахування концепцій вбудованої конфіденційності на етапі проєктування парламентських систем штучного інтелекту

> Чому це важливо?

Включення засобів захисту конфіденційності на етапі проєктування та розгортання парламентських систем ШІ може бути корисним для захисту конфіденційної інформації та забезпечення відповідального застосування ШІ. Вони повинні розроблятися і впроваджуватися таким чином, щоб забезпечити права громадян на конфіденційність і повагу до приватного життя та відповідати законам про захист даних, тим самим сприяючи відповідальному й етичному використанню ШІ.

> Чи є відомі приклади?

У 2020 році Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) ухвалила низку резолюцій і рекомендацій, зокрема щодо конфіденційності та захисту даних.⁴⁹

> Як це можна реалізувати?

Парламенти можуть впроваджувати заходи забезпечення конфіденційності, дотримуючись надійного шифрування даних, контролю доступу та регулярного аудиту безпеки. Проєктування систем ШІ повинно базуватися на принципах вбудованої конфіденційності та дотримання чинних норм захисту даних, щоб забезпечити найвищий рівень гарантій конфіденційності в парламентських системах ШІ.

> Подальші рекомендації та міркування

- Співпрацювати з експертами з питань конфіденційності, юристами й органами захисту даних, щоб забезпечити дотримання правил конфіденційності.
- Проводити регулярні навчальні та інформаційні програми для працівників парламенту та депутатів щодо конфіденційності та захисту даних у контексті штучного інтелекту.
- Бути в курсі нових загроз конфіденційності й відповідно адаптувати до них системи та практики ШІ.

3.3. Захист персональних даних, які обробляються системами штучного інтелекту, та наявність відповідних запобіжних заходів

> Чому це важливо?

Захист інформації, що ідентифікує особу (PII), при застосуванні систем штучного інтелекту має першорядне значення для захисту приватного життя людей і дотримання вимог законодавства про захист даних. Цей принцип є уточненням попереднього принципу щодо захисту персональних даних.

> Чи є відомі приклади?

У 2020 році Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) ухвалила низку резолюцій та рекомендацій, зокрема з питань конфіденційності та захисту даних.⁵⁰

> Як це можна реалізувати?

Парламент повинен визнати, що системи ШІ обробляють персональні дані і що це вимагає суворих протоколів захисту даних. Це також вимагає впровадження надійного шифрування, контролю доступу й аудиту. Крім того, парламенти повинні встановити внутрішній і зовнішній нагляд для забезпечення дотримання правил захисту даних та етичних стандартів, наприклад, за допомогою автоматичної псевдонімізації персональних даних, яка може захистити конфіденційну інформацію, що обробляється системами ШІ.

> Подальші рекомендації та міркування

- Під час обробки персональних даних забезпечити дотримання відповідних законів і нормативно-правових актів про захист даних, як-от Загальний регламент про захист даних (GDPR),⁵¹ Закон про переносимість і підзвітність у сфері медичного страхування (HIPAA),⁵² або інших застосованих регіональних законів.
- Регулярно інформувати співробітників і депутатів про належну практику забезпечення безпеки персональних даних та політику захисту даних.
- Співпрацювати з експертами з питань конфіденційності та безпеки, щоб гарантувати, що обробка персональних даних у системах ШІ відповідає галузевим стандартам і належній практиці.

Дотримуючись цих кроків і міркувань, парламентські установи можуть встановити надійні гарантії захисту персональних даних при користуванні системами ШІ, забезпечуючи безпеку даних і конфіденційність приватного життя громадян, дотримуючись при цьому вимог законодавства про захист даних.

3.4. Розуміння того, що саме зберігається, обробляється та фіксується в будь-якій системі ШІ, переданій третій стороні

> Чому це важливо?

При аутсорсингу рішень зі штучного інтелекту для застосування в парламенті необхідною умовою є повне розуміння того, які саме дані зберігаються, обробляються та фіксуються штучним інтелектом з особливим наголосом на недоторканності приватного життя, захисті даних та конфіденційності.

> Чи є відомі приклади?

На рівні принципів див. розроблений ПАРЄ у 2020 році Принцип ШІ щодо конфіденційності та захисту даних.⁵³ У червні 2023 року, після двох місяців експериментів з GPT 4.0, Головний адміністративний директор (CAO) Палати представників США закликав офіси Конгресу обмежити використання комерційних сервісів великих мовних моделей і повернутися до використання ChatGPT, надавши при цьому настанови щодо захисту конфіденційних даних.⁵⁴

> Як це можна реалізувати?

Парламент повинен вимагати прозорої практики використання даних, детальної інвентаризації даних та прискіпливої оцінки засобів забезпечення конфіденційності. У контрактах з третіми сторонами

мають бути прописані умови використання та захисту даних.

Таким чином, постачальники дотримуються суворих стандартів конфіденційності та безпеки, щоб захистити конфіденційну парламентську інформацію та забезпечити дотримання правил конфіденційності. Постачальники також повинні дотримуватися суворих стандартів, яких очікують від постачальників послуг у секторах з високим рівнем вимог щодо безпеки.

> Подальші рекомендації та міркування

- Залучати експертів з питань права та конфіденційності для перевірки контрактів та угод із зовнішніми постачальниками послуг, щоб переконатися, що в них належним чином враховані застереження щодо конфіденційності та недоторканності приватного життя.
- Бути в курсі змін у законодавстві щодо захисту даних та вносити відповідні корективи в угоди із зовнішніми постачальниками.

3.5. Розуміння й узгодження будь-яких питань суверенітету даних та інфраструктури під час обробки даних

> Чому це важливо?

Розуміння й узгодження питань суверенітету даних та інфраструктури під час обробки даних, особливо в контексті аутсорсингу послуг зі штучного інтелекту, має вирішальне значення для забезпечення дотримання вимог законодавства про захист даних та вирішення потенційних юридичних і геополітичних проблем.

> Чи є відомі приклади?

Використання комерційної системи ШІ, розробленої та запровадженої в одній країні, може бути ризикованим для будь-якого парламенту в інших країнах. Основним прикладом тут є ChatGPT⁵⁵ від американської компанії OpenAI Inc. Ця система застосовується Конгресом США з міркувань національної безпеки, проте інші парламенти можуть розглянути моделі з відкритим кодом або специфічні для їхньої країни моделі, що працюють у безпечному та захищеному інфраструктурному середовищі.

> Як це можна реалізувати?

Парламенти мають виявляти проблеми, пов'язані з суверенітетом даних, проводячи оцінку впливу, уточнюючи право власності на дані та встановлюючи юрисдикційні правила. Належні угоди та політики повинні визначати, як обробляються дані, та забезпечувати відповідність місцевим

і міжнародним нормам, сприяючи спільному розумінню суверенітету даних у контексті парламентського ШІ. Нарешті, національним парламентам слід вивчити можливість використання систем штучного інтелекту, які використовують національну інфраструктуру високопродуктивних обчислень (HPC).

> Подальші рекомендації та міркування

- Бути в курсі змін у правилах щодо суверенітету даних та геополітичних подій, які можуть вплинути на механізми обробки даних.
- Розглянути можливість використання шифрування та захищених протоколів зв'язку при передачі даних через кордон, щоб зменшити ризик перехоплення даних або несанкціонованого доступу до них.

Дотримуючись цих кроків і міркувань, парламентські установи можуть ефективно вирішувати питання суверенітету даних, забезпечуючи обробку даних відповідно до вимог законодавства та вирішуючи потенційні проблеми, пов'язані з транскордонною передачею даних під час аутсорсингу систем ШІ. У цьому контексті суверенітет тренувальних і тестових даних також можна розглядати як окрему концепцію.

3.6. Визнання того, що штучний інтелект не може замінити оригінальний матеріал синтетичними даними

> Чому це важливо?

Визнання того, що парламентський ШІ не повинен замінювати матеріал з оригінальних джерел згенерованим і, значить, синтетичним контентом, а радше має змістовно доповнювати парламентський простір векторних представлень, є основним принципом відповідального й ефективного застосування ШІ. Таким чином, законодавчі, процесуальні й адміністративні документи парламенту не змінюються з часом, що дозволяє зберегти точність і цілісність історичних і сучасних даних. Атаки програм-вимагачів на основі ШІ, які шифрують і перезаписують парламентські дані, є типовим критичним сценарієм, якого слід уникати.

> Чи є відомі приклади?

Відомих прикладів немає.

> Як це можна реалізувати?

Парламент повинен визнати, що штучний інтелект має доповнювати, а не замінювати матеріал з оригінальних джерел. Він повинен встановити суворі правила і робочі процеси, які надають пріоритет людському нагляду й ухваленню рішень, тоді як ШІ слугує цінним засобом для аналізу та примноження даних, гарантуючи, що він доповнює, а не витісняє парламентські робочі продукти.

> Подальші рекомендації та міркування

- Створити культуру відповідального використання ШІ в парламентському робочому просторі з наголосом на людських судженнях і важливості оригінальних матеріалів.
- Співпрацювати з експертами й організаціями з етики ШІ для розробки керівних принципів і практик, які посилюють роль ШІ як допоміжного інструменту.

3.7. Визнання ризиків надмірного покладання на штучний інтелект

> Чому це важливо?

Визнання ризику надмірної залежності від систем штучного інтелекту в парламентському контексті є вирішальним для запобігання хибному відчуттю безпеки і збереженню провідної ролі людського судження. Парламентські інституції можуть віднайти баланс між використанням переваг ШІ та здоровим скептицизмом, що дозволить уникнути надмірного покладання на ШІ та хибного відчуття безпеки, яке він може викликати.

> Чи є відомі приклади?

Наразі кілька парламентських органів у всьому світі використовують у своїй роботі великі мовні моделі. Дослідження вже вказували на потенційні ризики надмірної залежності від ШІ, що може створити оманливе відчуття безпеки під час парламентської діяльності. Тому слід проявляти обережність, утримуючись від беззастережної довіри до великих мовних моделей та результатів їх застосування, водночас визнаючи ймовірність генерування хибної інформації та помилок.⁵⁶

> Як це можна реалізувати?

Парламент повинен бути пильним щодо надмірної залежності від ШІ, розуміючи, що це може призвести до самозаспокоєння та хибного відчуття безпеки. Тому він повинен постійно надавати пріоритет участі людей, коли ухвалення рішень залишається за людьми. Слід також ініціативно підходити до управління системою ШІ, щоб запобігти надмірній залежності, яка може поставити під загрозу доброчесність та ефективність парламенту.

> Подальші рекомендації та міркування

- Сприяти розвитку в парламентському робочому просторі такої культури, яка заохочує критичне мислення й активне залучення людського інтелекту поряд із системами ШІ.
- Проводити регулярні опитування та сесії зворотного зв'язку зі співробітниками та депутатами, щоб оцінити їхнє сприйняття штучного інтелекту та його ролі в парламентських процесах.

3.8. Захист даних для навчання та тестування будь-якої парламентської системи штучного інтелекту, щоб захистити її від кібератак, спрямованих на перенавчання системи

> Чому це важливо?

Захист даних, що використовуються для навчання парламентських систем ШІ, має вирішальне значення для запобігання спробам зловмисників маніпулювати цими системами або перенавчати їх у зловмисних цілях. Це гарантує цілісність і надійність висновків і рекомендацій, що генеруються ШІ у парламентському просторі.

> Чи є відомі приклади?

Численні звіти детально описують атаки на парламентські системи, але наразі не існує жодної зафіксованої або публічно задокументованої атаки на парламентські системи ШІ. Підхід до управління даними для парламентського ШІ залишається нерозголошеним.

> Як це можна реалізувати?

Парламенти повинні застосовувати надійні заходи кібербезпеки, включно з шифруванням та контролем доступу,

щоб захистити тренувальні дані від супротивників. Регулярний аудит безпеки, системи виявлення втручань і суворі протоколи доступу до даних можуть запобігти несанкціонованим спробам перенавчати системи ШІ, забезпечивши цілісність взаємодії парламентського ШІ та захист від зловмисного втручання.

> Подальші рекомендації та міркування

- Співпрацювати з фахівцями з кібербезпеки, щоби постійно оцінювати та посилювати безпеку тренувальних даних і систем ШІ.
- Розробити план реагування на інциденти, що стосуються витоків даних, або на інциденти безпеки, пов'язані з тренувальними даними.

3.9. Ухвалення людьми рішень щодо безпеки

> Чому це важливо?

Наголошення на важливості людського нагляду та забезпечення того, щоби повноваження ухвалювати рішення з питань безпеки надавалися людям-операторам, є критично важливим аспектом відповідального застосування ШІ, особливо в парламентському контексті.

> Чи є відомі приклади?

Резолюції та рекомендації Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) 2020 року окремо відзначають важливість принципу ШІ щодо відповідальності людини за ухвалені рішення.⁵⁷

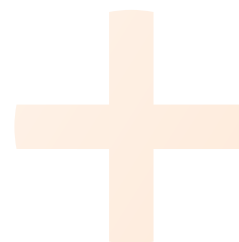
> Як це можна реалізувати?

Парламент повинен виконувати регламент і протоколи, які зобов'язують передавати повноваження з ухвалення рішень щодо безпеки людям-операторам. Системи ШІ можуть допомогти у виявленні загроз, але критично важливі судження та висновки про безпеку повинні робити люди, забезпечуючи підзвітність, етичний підхід і здатність ефективно реагувати на складні загрози, що еволюціонують.

> Подальші рекомендації та міркування

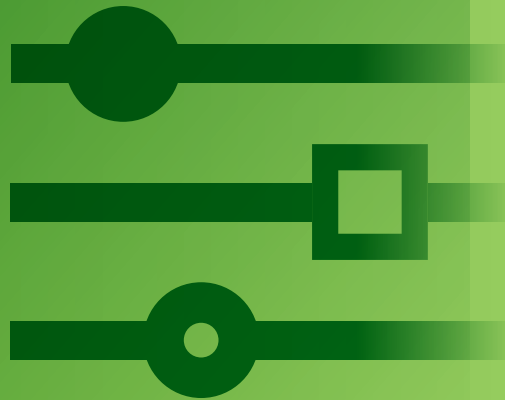
- Працювати над створенням культури пильності та відповідальності в парламентському робочому просторі, де людей-операторів заохочують до активної взаємодії з системами ШІ та ставлять під сумнів результати такої взаємодії, коли це необхідно.
- Співпрацювати з науковцями та фахівцями з кібербезпеки, щоби посилити людський нагляд і вдосконалити заходи безпеки ШІ.

Дотримуючись цих кроків і міркувань, парламентські установи можуть зберегти головну роль людського нагляду за безпекою ШІ, ефективно реагуючи на інциденти безпеки та забезпечуючи відповідальне і безпечне застосування ШІ в парламентському контексті.

4.

Управління та нагляд у сфері ШІ

Системи штучного інтелекту повинні розроблятися і впроваджуватися у спосіб, що відповідає демократичним цінностям і процесам. Парламентський нагляд може забезпечити легітимність результатів, отриманих за допомогою штучного інтелекту, а ефективне управління штучним інтелектом може сприяти інноваціям і задоволенню суспільних інтересів.

Швидка поява проєктів ШІ, що перебувають на різних стадіях зрілості, вимагає обережної інтеграції в ширшу цифрову стратегію парламенту. Серед кількох технологічних викликів — ефективне управління даними та протоколи управління, які мають оновлюватися відповідно до нової реальності широкого застосування ШІ. Запровадження етичного нагляду за ШІ в парламенті також забезпечить ретельне узгодження стратегії та практики. Управлінські групи можуть вважатися відповідальними за оцінку впливу парламентського ШІ на різні практики. Крім того, співпраця із зацікавленими сторонами, які застосовують ШІ для розробки політики, забезпечить парламентам роль провідників змін і лідерів упровадження систем ШІ, допомагаючи повною мірою використовувати потенціал ШІ в усьому суспільстві.

4.1. Інтегрування розробки та впровадження систем штучного інтелекту в ширшу цифрову стратегію парламенту

> Чому це важливо?

Інтегрування розробки та впровадження систем ШІ в ширшу цифрову стратегію парламенту гарантує ефективний внесок штучного інтелекту в досягнення парламентських цілей і завдань, що відповідає загальним зусиллям інституції з цифрової трансформації та підвищує ефективність, прозорість і підзвітність.

> Чи є відомі приклади?

У лютому 2024 року Наглядовий комітет з питань документації Палати депутатів Італії опублікував низку принципів використання ШІ для підтримки парламентської діяльності.⁵⁸ Парламентські системи ШІ інтегровано в цифрову стратегію Палати депутатів Бразилії на 2021–2024 роки.⁵⁹

> Як це можна реалізувати?

Парламент може інтегрувати системи штучного інтелекту в ширшу цифрову стратегію, узгодивши завдання ШІ з загальними парламентськими цілями, наголошуючи на міжфункціональній співпраці, забезпечуючи масштабованість і адаптуючи ШІ для доповнення поточних цифрових ініціатив. Такий підхід гарантує, що ШІ стане невід’ємним компонентом парламентської цифрової екосистеми.

> Подальші рекомендації та міркування

- Консультуватися з фахівцями зі штучного інтелекту та цифрових стратегій, представниками провідних технологічних компаній щодо процесу інтеграції.
- Регулярно переглядати й оновлювати цифрову стратегію парламенту для забезпечення її узгодженості та синхронізації з процесами еволюції ландшафту ШІ.

4.2. Використання ефективних протоколів управління даними, які забезпечують точність, повноту та безпеку даних у системах ШІ

> Чому це важливо?

Для забезпечення точності, повноти та безпеки даних, що використовуються в системах ШІ в парламентських процесах, необхідно запровадити належну стратегію та ефективні протоколи управління даними. Це сприятиме прозорості, підзвітності й дієвому застосуванню ШІ в парламентських процесах.

> Чи є відомі приклади?

Управління даними є усталеною концепцією,⁶⁰ проте конкретних схем управління даними для парламентів не визначено. До того ж, не вдалося виявити комплексних протоколів управління даними, що використовуються в парламентських системах ШІ.

> Як це можна реалізувати?

Парламент може запровадити ретельні протоколи управління та контролю даних для забезпечення точних, повних і безпечних даних для систем ШІ. Це передбачає перевірку якості даних, шифрування, контроль доступу, регулярний аудит і дотримання правил захисту даних, що гарантує надійність і цілісність даних, які використовуються в застосунках ШІ.

> Подальші рекомендації та міркування

- Співпрацювати з експертами та практиками з управління даними для розробки та впровадження ефективних протоколів управління даними.
- Взаємодіяти з депутатами парламенту та працівниками апарату, щоб отримати їхню думку та відгуки щодо стратегії управління даними та чинної практики управління даними. У цьому контексті можна розглянути принципи та підходи до управління даними, зручними для пошуку, доступними, сумісними та придатними для повторного використання (FAIR).⁶¹

4.3. Створення й уповноваження парламентського органу з етичного нагляду чи делегування цих завдань чинному наглядовому комітету, що перевіряв би парламентські системи та застосунки штучного інтелекту

> Чому це важливо?

Створення та надання повноважень парламентському органу з етичного нагляду за ШІ або делегування цього завдання чинному наглядовому комітету є прикладом ініціативного підходу до забезпечення відповідального й етичного застосування систем ШІ в парламентських процесах.

> Чи є відомі приклади?

Поточної інформації про залучення парламентських органів з етичного нагляду до контролю над ШІ небагато, оскільки парламенти, як видається, проявляють обережність у цьому питанні, можливо, через обмежений досвід у цій сфері.

> Як це можна реалізувати?

Парламент може створити спеціальний орган з етичного нагляду або уповноважити наявний комітет перевіряти системи ШІ. Цей орган має складатися з експертів, законодавців і зацікавлених сторін, що забезпечить прозору оцінку застосування ШІ. Регулярні оцінювання, дотримання етичних принципів і публічна підзвітність можуть сприяти відповідальному й неупередженому застосуванню ШІ в парламенті.

> Подальші рекомендації та міркування

- Заохочувати наглядовий орган до співпраці з міжнародними організаціями й установами, які займаються питаннями етики ШІ, щоби бути в курсі найкращих світових практик.
- Висвітлювати роботу та вплив наглядового органу, щоб зміцнити його авторитет і довіру серед зацікавлених сторін в парламенті та громадськості.

4.4. Моніторинг впливу штучного інтелекту на широке коло важливих питань

> Чому це важливо?

Постійний моніторинг впливу ШІ на широке коло питань, включаючи питання інтелектуальної власності, відповідальності та підзвітності, зайнятості та праці, соціально-економічних питань, конфіденційності та захисту даних, упередженості та дискримінації, національної безпеки й оборони, етичного врядування та нагляду, а також екологічних питань, може бути використаний для розуміння наслідків та ухвалення обґрунтованих рішень щодо його застосування.

> Чи є відомі приклади?

Оцінка впливу широко використовується у законотворчій діяльності в декількох парламентських системах. Однак оцінювання впливу ШІ на практиці ще не розглядалося.

> Як це можна реалізувати?

Парламент може оцінити вплив ШІ на ці питання за допомогою постійних досліджень, консультацій і аналізу впливу. Співпраця з експертами, залучення зацікавлених сторін і регулярний аналіз застосувань ШІ забезпечує всебічну оцінку, що дозволяє законодавцям адаптувати політику і правила до нових викликів у різних сферах.

> Подальші рекомендації та міркування

- Розглянути можливість створення спеціального парламентського комітету чи робочої групи для нагляду та координації оцінки впливу ШІ на розв'язання різних питань.
- Розробити комплексну структуру для проведення оцінки впливу, включаючи стандартизовані методології та механізми звітності. Проводячи ретельну оцінку цих ключових питань, парламентські установи можуть отримати цілісне розуміння наслідків застосування ШІ та ухвалювати обґрунтовані рішення щодо використання його переваг, пом'якшуючи при цьому потенційні ризики та виклики.

4.5. Безпечний доступ до даних, що використовуються в парламентських системах штучного інтелекту, та контроль над ними

> Чому це важливо?

Забезпечення безпечного доступу до даних, що використовуються в парламентських системах ШІ, та контролю над ними має вирішальне значення для посилення підзвітності, захисту та безпеки даних. Це, в свою чергу, дозволяє парламентам контролювати процеси ухвалення рішень системами ШІ.

> Чи є відомі приклади?

Відомих прикладів немає.

> Як це можна реалізувати?

Парламент може забезпечити безпечний доступ до даних, запровадивши надійні протоколи управління даними, контролю доступу та шифрування. З цією ж метою парламенти можуть запровадити чітку політику обміну даними, надавати доступ за принципом службової необхідності та регулярно проводити аудит використання даних, щоб досягти балансу між безпекою доступу та контролем у парламентських системах ШІ.

> Подальші рекомендації та міркування

Установи можуть наймати або співпрацювати з експертами з питань захисту даних і фахівцями з кібербезпеки для розробки та впровадження надійних заходів доступу до даних і контролю над ними. Водночас вони можуть стежити за змінами в законодавстві про захист даних, щоб забезпечити відповідність новим вимогам.

4.6. Співпраця із зацікавленими сторонами з різних секторів для розробки стійкої політики та нормативно-правової бази, що сприяють інноваціям, захищаючи права людини

> Чому це важливо?

Співпраця із зацікавленими сторонами з різних секторів, включаючи інші парламенти, наукові кола, громадянське суспільство та дотичні галузі економіки, вважається важливою для розробки стійкої державної політики та нормативно-правових актів, які забезпечують баланс між стимулюванням інновацій і захистом прав людини в парламентських системах ШІ.

> Чи є відомі приклади?

Створена у 2017 році, грецька команда з оптичного розпізнавання символів (OCR)⁶² є науковою краудсорсинговою ініціативою, що сприяє співпраці між представницькими установами, парламентськими дослідниками та професіоналами з усього світу.^{63 64}

> Як це можна реалізувати?

Парламент може сприяти співпраці з різними зацікавленими сторонами через відкритий діалог, спільні робочі групи й обмін знаннями. Співпраця може передбачати внесок з боку академічних кіл, громадянського суспільства, промисловості та міжпарламентських мереж і може допомогти розробити обґрунтовану політику, яка заохочує інновації, дотримуючись при цьому прав

людини й етичних принципів у проектуванні та регулюванні ШІ.

> Подальші рекомендації та міркування

- Регулярно переглядати й актуалізувати політику та нормативно-правові акти у сфері ШІ, щоб адаптуватися до розвитку технологій і потреб суспільства.
- Сприяти прозорості у формуванні політики шляхом надання публічного доступу до проєктів, пропозицій та оцінки впливу з метою їх аналізу й отримання зворотного зв'язку

Основні пропозиції щодо управління та нагляду за ШІ

Основні пропозиції щодо управління та нагляду за ШІ можуть включати призначення парламентського фахівця для нагляду за дотриманням законодавства у сфері ШІ. Сприяти посиленню підзвітності та довіри громадян може також створення порталу прозорості ШІ. А навчання парламентарів з питань ШІ може забезпечити ухвалення обґрунтованих рішень та ефективне застосування технологій ШІ в законодавчих процесах.

5.

Проектування та функціонування систем ШІ

Керівні принципи з проектування та функціонування систем штучного інтелекту забезпечують основу для впровадження штучного інтелекту в робочому просторі парламенту. Вони підкреслюють важливість регулювання різних аспектів застосування систем штучного інтелекту, оцінки ризиків та моніторингу їхнього впливу. Крім того, вони наголошують на необхідності забезпечення точності та етичних міркувань, а також залучення всіх зацікавлених сторін до процесу ухвалення рішень.

Проекти зі штучного інтелекту порушують численні технологічні питання, створюючи як інноваційні можливості, так і ризики для парламентських інституцій. Впровадження стандартизованих схем і процесів обробки даних має важливе значення для адаптації ШІ до політизованого характеру парламентської інформації. Наголос на пояснюваності алгоритмів ШІ також важливий для забезпечення прозорого зв'язку між рішеннями виборних посадових осіб та критеріями і підставами для їх ухвалення. Створення достовірних і надійних систем ШІ вимагатиме ретельнішої уваги до відтворюваності рішень і навчання на найкращих прикладах. Парламенти також можуть допомогти в регулюванні застосування та розгортання ШІ як у своїх установах, так і в суспільстві, виступаючи в ролі провідних користувачів. Моніторинг і оцінка систем ШІ також потребують відкритої архітектури, що дозволить наглядовим групам мати ширший доступ до кінцевих користувачів за їхньою згодою. Зрештою, зацікавлені сторони в парламенті повинні дійти згоди щодо мінімальних рівнів точності, якості ухвалення рішень та інституційної ефективності.

5.1. Впровадження стандартизованих схем даних і процесів для забезпечення операційної взаємодії та сумісності між різними платформами й застосунками штучного інтелекту

> Чому це важливо?

Впровадження стандартизованих схем даних і процесів, в ідеалі з використанням стандартів Міжнародної організації зі стандартизації (ISO), необхідне для забезпечення операційної взаємодії (інтероперабельності) та сумісності різних платформ і застосунків у парламентських системах ШІ.

> Чи є відомі приклади?

Вкрай важливо розробляти структуровані, перевірені та відкриті набори даних, бажано у стандартизованому форматі. Правові стандарти, як-от Akoma Ntoso (AKN), можуть принести довгострокову користь, сприяючи гармонізації правових джерел і системній операційній взаємодії.⁶⁵ AKN регулярно застосовується Європейським парламентом, Сенатом Італії, Сенатом Бразилії, Парламентом Уругваю, Палатою депутатів Аргентини, Палатою депутатів Чилі, установами Великої Британії та Палатою представників Конгресу США.⁶⁶

> Як це можна реалізувати?

Парламент може створити централізований регуляторний орган, який визначатиме та впроваджуватиме стандартизовані схеми та процеси обробки даних. Цей орган повинен співпрацювати з технічними експертами, встановлювати чіткі правила та вимагати їхнього дотримання для всіх платформ і застосунків, сприяючи операційній взаємодії та сумісності, забезпечуючи при цьому дотримання стандартів безпеки та конфіденційності даних.

> Подальші рекомендації та міркування

- Проводити періодичні огляди й оновлення стандартних схем і процесів обробки даних, щоб відповідати актуальним потребам у даних і технологічним досягненням.
- Консультуватися з експертами та зацікавленими сторонами щодо управління даними та операційної сумісності для постійного вдосконалення заходів зі стандартизації.

5.2. Наголос на пояснюваності алгоритмів штучного інтелекту

> Чому це важливо?

Наголос на пояснюваності алгоритмів ШІ, пов'язаних зі способами та прикладами його застосування парламентом, гарантує, що обґрунтування розроблених на основі ШІ рішень і рекомендацій буде чітким, зрозумілим і доступним для відповідних зацікавлених сторін. Це має вирішальне значення для зміцнення довіри, розуміння та прозорості, а також для ухвалення обґрунтованих рішень у парламентських системах ШІ.

> Чи є відомі приклади?

Відомих прикладів немає.

> Як це можна реалізувати?

Парламент може запровадити прозорі системи ШІ, вимагаючи від розробників використовувати зрозумілі алгоритми. Це передбачає використання інтерпретабельних моделей, надання зрозумілої документації та створення механізмів нагляду для забезпечення підзвітності.

> Подальші рекомендації та міркування

- Чітко пояснювати обмеження алгоритмів штучного інтелекту, щоб керувати очікуваннями й уникати хибних уявлень.
- Розробити стандартизовані шаблони або настанови для пояснення алгоритмів ШІ, щоб забезпечити несуперечливість і ясність.

5.3. Створення надійних і достовірних парламентських систем штучного інтелекту, здатних виявляти та виправляти помилки та збої

> Чому це важливо?

Створення надійних і достовірних парламентських систем ШІ зі здатністю виявляти та виправляти помилки має вирішальне значення для підтримки цілісності й ефективності цих систем.

> Чи є відомі приклади?

Відомих прикладів немає.

> Як це можна реалізувати?

Парламент може забезпечити надійність систем ШІ, запровадивши обов'язкове ретельне тестування, постійний моніторинг та механізми відмовостійкості. Завдяки регулярному аудиту, циклом зворотного зв'язку та роботі спеціального наглядового органу можна оперативно виявляти і виправляти помилки, підвищуючи надійність і підтримуючи цілісність парламентських систем ШІ.

> Подальші рекомендації та міркування

- Проводити регулярні системні аудити й огляди після впровадження, щоб визначити сфери для покращення надійності системи та виправлення помилок.
- Співпрацювати з експертами в галузі програмування та техніки забезпечення надійності задля дотримання належної практики.

5.4. Регулювання застосування та розгортання парламентських систем штучного інтелекту, включно з оцінкою ризиків, ліцензійними вимогами та стандартами безпеки

> Чому це важливо?

Регулювання застосування та розгортання парламентських систем ШІ як за допомогою юридично обов'язкових, так і необов'язкових інструментів є життєво важливим для забезпечення відповідального та етичного впровадження технологій ШІ у парламентські процеси.

> Чи є відомі приклади?

Станом на середину 2024 року не було визначено жодних конкретних регуляторних заходів. Ці керівні принципи можуть стати джерелом натхнення чи основою для визначення таких заходів у парламентах.

> Як це можна реалізувати?

Парламент може здійснювати регулювання систем ШІ, встановлюючи комплексні рамки, проводячи оцінку ризиків і визначаючи вимоги до ліцензування. Дотримання стандартів безпеки, періодичні аудити та співпраця з експертами забезпечують відповідальне розгортання, сприяючи створенню безпечного та підзвітного середовища для парламентських систем ШІ.

> Подальші рекомендації та міркування

- Співпрацювати з експертами в галузі етики, права та регулювання технологій ШІ для забезпечення всеосяжності й актуальності нормативно-правової бази.
- У процесі розробки та перегляду нормативно-правових актів щодо систем ШІ консультуватися з відповідними зацікавленими сторонами, включаючи громадянське суспільство, наукові кола та представників дотичних галузей економіки.

5.5. Оцінка ризиків використання продукту SaaS (програмного забезпечення як послуги) або хмарної реалізації, що містить функції штучного інтелекту

> Чому це важливо?

Проведення оцінки ризиків при використанні якогось продукту SaaS (програмного забезпечення як послуги) або хмарної реалізації з функціями ШІ забезпечує дотримання етичних запобіжників та інших засобів захисту.

> Чи є відомі приклади?

Немає відомих прикладів правил, які б вимагали проведення оцінки ризиків спеціально для парламентських систем на основі ШІ. У ширшому сенсі, Закон ЄС про ШІ містить положення, що нагадують такі вимоги та стосуються особливо потужних і високоефективних систем.

> Як це можна реалізувати?

Парламент може провести ретельну оцінку ризиків, пов'язаних із використанням продуктів SaaS або хмарних сервісів ШІ, оцінюючи конфіденційність даних, заходи безпеки, етичні міркування та прозорість постачальників. Встановлення регуляторних норм, вимог до сертифікації та постійний моніторинг гарантують етичний і всебічний захист при впровадженні таких технологій.

> Подальші рекомендації та міркування

- Співпрацювати з експертами з етики ШІ та відповідального ШІ для проведення ретельної оцінки ризиків і забезпечення етичних запобіжників.
- Заохочувати відкритий діалог з постачальником для реагування на будь-які виявлені ризики або проблеми та вимагати від нього зобов'язань щодо етичного застосування ШІ.

5.6. Моніторинг і оцінка функціонування та результатів роботи парламентських систем штучного інтелекту

> Чому це важливо?

Регулярний і систематичний моніторинг та оцінка парламентських ШІ необхідні для точного аналізу їхнього впливу на парламентські процеси та результати. Постійний моніторинг результатів роботи внутрішньої системи ШІ забезпечує ухвалення обґрунтованих рішень і можливість адаптувати нормативно-правові акти для відповідального впровадження ШІ в парламенті. Це, у свою чергу, підвищує довіру до інструментів і потенційно заохочує їхнє подальше застосування як депутатами, так і працівниками апарату.

> Чи є відомі приклади?

Відомих прикладів немає.

> Як це можна реалізувати?

Парламент може запровадити регулярну оцінку, створивши наглядові комітети або співпрацюючи із зовнішніми експертами для неупередженого аналізу. Ба більше, для проведення таких оцінок можуть бути виділені ресурси та персонал.

> Подальші рекомендації та міркування

Парламентські установи повинні постійно контролювати й оцінювати функціонування та результати роботи своїх систем ШІ. Такий активний підхід забезпечує постійне вдосконалення, відповідальне застосування ШІ й узгодження з масштабнішими суспільними цілями.

5.7. Узгодження мінімального рівня точності з усіма зацікавленими сторонами попередньо до ухвалення рішення про впровадження штучного інтелекту

> Чому це важливо?

Бажаний рівень точності для будь-якої парламентської системи ШІ залежить від конкретного застосування та цільового використання. Узгодження з відповідними зацікавленими сторонами мінімального рівня точності для впровадження ШІ є важливим кроком для забезпечення відповідності систем ШІ поставленим цілям і їхньому ефективному використанню.

> Чи є відомі приклади?

Відомих прикладів немає.

> Як це можна реалізувати?

Парламент може забезпечити мінімальну точність шляхом встановлення критеріїв чи орієнтовних показників ефективності, проведення незалежних оцінок та консультування з різними зацікавленими сторонами. Ретельне тестування, прозорість процесів валідації та отримання зворотного зв'язку сприяють ухваленню обґрунтованих рішень щодо впровадження ШІ, зміцнюючи надійність і довіру серед усіх зацікавлених сторін.

> Подальші рекомендації та міркування

- Враховувати потенційні наслідки як хибно-позитивних, так і хибно-негативних результатів, встановлюючи цільові показники точності, оскільки вони можуть мати різний вплив у різних варіантах використання.
- Заохочувати відкриту та прозору комунікацію із зацікавленими сторонами протягом усього процесу, щоб побудувати довіру та забезпечити узгодженість цілей щодо точності.

Середовище пісочниці та інноваційні лабораторії

Робота в середовищах пісочниці зі штучним інтелектом під час розробки парламентських технологій сприяє експериментуванню в контрольованих умовах, що дозволяє досліджувати застосування ШІ без ризику перебоїв у роботі. Крім того, створення інноваційних лабораторій забезпечує спеціальний простір для спільного розв'язання проблем та ітеративної розробки рішень зі штучного інтелекту, адаптованих до потреб парламенту. Ці ініціативи можуть сприяти гнучкості, динамічності й інноваціям, забезпечуючи при цьому безперешкодну інтеграцію технологій ШІ в проектування та функціонування парламентських систем.

6.

Розбудова спроможності та освіта у сфері ШІ

Розбудова спроможності та освіта є важливими при впровадженні штучного інтелекту в робочий простір парламенту, оскільки вони можуть допомогти розвинути знання та навички серед парламентарів і персоналу, що, в свою чергу, є першочерговим для ефективного та відповідального застосування штучного інтелекту. Це передбачає розуміння технологій штучного інтелекту, їхнього потенційного застосування та впливу на суспільство, а також етичних і правових аспектів, які необхідно враховувати. Інвестуючи в розбудову потенціалу й освіти, парламенти можуть забезпечити свою готовність орієнтуватись у можливостях і викликах, пов'язаних зі штучним інтелектом. Розбудова спроможності й освіта також передбачають надання депутатам і працівникам парламенту ресурсів, необхідних для залучення та інформування громадськості про штучний інтелект і його застосування в роботі парламенту.

Створення експертних груп із залученням різних зацікавлених сторін у відкритому середовищі може сприяти навчанню та поширенню передового досвіду. Організація навчальних програм з питань ШІ також набуватиме дедалі більшого значення для розбудови спроможності та освіти як у парламентах, так і поза ними.

Штучний інтелект стрімко розвивається в усьому світі, дозволяючи парламентам скористатися з обміну знаннями та співпраці з усіма сегментами суспільства. Інформування громадськості про застосування й обмеження ШІ в парламенті забезпечить реалістичні очікування та належне сприйняття.

6.1. Створення спеціалізованої команди експертів для відстеження технологічних інновацій у сфері штучного інтелекту та за її межами

> Чому це важливо?

Створення та розширення команди експертів, які стежать за технологічними інноваціями в галузі штучного інтелекту та за її межами, означає, що парламентські установи можуть залишатися в курсі подій, ухвалювати обґрунтовані рішення й ефективно використовувати переваги ШІ.

> Чи є відомі приклади?

Такі завдання можуть взяти на себе форсайт-установи. У парламенті Фінляндії діє Комітет з питань майбутнього, який фактично є внутрішнім аналітичним центром.⁶⁷ У 2021 році цей орган організував інноваційні парламентські слухання щодо системи ШІ.⁶⁸

> Як це можна реалізувати?

Парламент може створити команду експертів, інвестуючи в безперервне навчання, співпрацюючи із зовнішніми фахівцями та встановлюючи партнерські відносини з навчальними закладами та індустрією штучного інтелекту. Регулярна актуалізація знань, залучення міждисциплінарних фахівців і розвиток культури інновацій дозволяють парламентським командам бути в курсі технологій ШІ, що весь час розвиваються.

> Подальші рекомендації та міркування

- Заохочувати членів команди публікувати наукові роботи, звіти та статті, щоб докластися до розширення бази знань у галузі ШІ.
- Сприяти розвитку культури інновацій у команді, що дозволяє експериментувати та творчо підходити до вивчення різних застосувань ШІ в парламентських процесах.
- Визначити, як налагодити інституційні зв'язки з джерелами експертних знань, наприклад, за допомогою спеціалізованого персоналу в дослідницьких відділах і зв'язків з комітетами, що займаються питаннями ШІ.

6.2. Регулярні навчальні програми з питань штучного інтелекту для посадових осіб і працівників апарату парламенту

> Чому це важливо?

Організація регулярних навчальних програм з питань ШІ для посадових осіб та працівників апарату парламенту може допомогти розвинути критичні навички грамотності в галузі ШІ та сприяти його відповідальному та етичному застосуванню в парламентських установах.

> Чи є відомі приклади?

Прикладами навчальних програм з питань штучного інтелекту для посадових осіб і адміністраторів парламенту є AI Insight Forum для сенаторів США⁶⁹ та вебінари Центру інновацій у парламенті (CIP) при Міжпарламентському союзу (IPU).⁷⁰

> Як це можна реалізувати?

Парламент може організувати навчальні програми з питань ШІ, співпрацюючи з навчальними закладами та індустрією, проводячи семінари та створюючи доступні онлайн-модулі. Наголос на етичних міркуваннях, конфіденційності даних і розвитку критичного мислення гарантує, що посадовці та працівники апарату парламенту розвинути необхідні навички грамотності в галузі ШІ, сприяючи відповідальному та етичному застосуванню ШІ.

> Подальші рекомендації та міркування

- Використовувати цифрові навчальні платформи та ресурси, щоб полегшити можливості дистанційного або самостійного навчання, а також щоб заохочувати спілкування й обмін досвідом між парламентами.
- Створити академії та центри передового досвіду в галузі ШІ серед парламентів, розвиваючи технічну експертизу та сприяючи співпраці.
- Розглянути платформи онлайн-навчання⁷¹ та масові відкриті онлайн-курси (МООС), які пропонують доступні ресурси для безперервного розвитку навичок, забезпечуючи депутатів і співробітників парламенту інформацією про нові можливості, ризики та потенційні загрози — за принципом «обсерваторії».
- Заохочувати учасників ділитися знаннями та ідеями про ШІ у своїх командах та відділах, щоб сприяти розвитку культури обміну знаннями.
- Подумати, як забезпечення депутатів відповідними інструментами та ресурсами може спонукати їх до просвітницької роботи з громадськістю, сприяючи прозорості та усвідомленню громадянами наслідків застосування ШІ в парламентських процесах.

6.3. Обмін знаннями із зовнішніми зацікавленими сторонами та участь у програмах двостороннього та багатостороннього співробітництва

> Чому це важливо?

Підтримка обміну знаннями із зовнішніми зацікавленими сторонами та участь у двосторонніх і багатосторонніх програмах співпраці є життєво важливими стратегіями для парламентських установ, які дозволяють їм залишатися в курсі подій, співпрацювати та використовувати досвід у сфері новітніх технологій, поглиблюючи власне розуміння ШІ та новітніх технологій і сприяючи відповідальному та етичному управлінню ШІ в парламентських процесах.

> Чи є відомі приклади?

Обмін знаннями з питань ШІ здійснюється, наприклад, через глобальне партнерство з питань ШІ (GPAI),⁷² ініціативу ООН «ШІ на благо»,⁷³ і — у вужчому міжпарламентському контексті — через Центр інновацій у парламенті (CIP) при Міжпарламентському союзі (IPU).

> Як це можна реалізувати?

Парламент може підтримувати обмін знаннями шляхом створення форумів, партнерств і спільних проєктів із зовнішніми зацікавленими сторонами.

Очікується, що парламентські установи та їхні представники обмінюватимуться інформацією з експертами щодо відповідних тенденцій і підходів. Активна участь у двосторонній і багатосторонній співпраці сприяє обміну інформацією та технологічними досягненнями та узгодженню політики, просуваючи усвідомлений та взаємопов'язаний підхід до парламентських викликів, у тому числі пов'язаних зі штучним інтелектом.

> Подальші рекомендації та міркування

Сприяє інклюзивності, залучаючи зацікавлені сторони з різним досвідом та з різних регіонів, щоб забезпечити широкий погляд на управління ШІ та етику, а також заохочувати активну участь у міжнародних ініціативах з управління ШІ.

6.4. Документування кроків і результатів діяльності, пов'язаної зі штучним інтелектом

> Чому це важливо?

Документування кроків і результатів діяльності, пов'язаної зі штучним інтелектом, формує інституційну пам'ять і дозволяє поширювати знання в парламентських установах.

> Чи є відомі приклади?

Щодо діяльності, пов'язаної зі штучним інтелектом, Департамент наукової документації та нагляду в Дослідницькій службі парламенту Греції публічно заявив про свою відданість зміцненню інституційної пам'яті та обміну знаннями з внутрішніми зацікавленими сторонами.

Палата депутатів Бразилії розробила цифрову платформу для спільної роботи під назвою Caggle,⁷⁴ щоб полегшити реєстрацію, аналіз і обмін заснованими на даних проєктами й експериментами. Цей інструмент дозволяє членам палати ефективно співпрацювати, гарантуючи, що ідеї та результати діяльності, пов'язаної зі штучним інтелектом, будуть добре задокументовані та доступні для постійного організаційного навчання та розвитку.

> Як це можна реалізувати?

Парламент може документувати діяльність ШІ, ведучи докладні записи, створюючи стандартизовані системи звітності та використовуючи системи управління знаннями. Регулярне поширення оновлень серед внутрішніх акторів забезпечує накопичення інституційної пам'яті, сприяючи прозорості й ухваленню обґрунтованих рішень у сфері парламентського ШІ.

> Подальші рекомендації та міркування

- Розглянути можливість використання програмного забезпечення для управління документами або платформ для управління знаннями, щоб полегшити ефективне зберігання, пошук і обмін документацією, пов'язаною зі штучним інтелектом.
- Заохочувати співробітників активно долучатися до документування та визнавати їхній внесок у збереження інституційної пам'яті.

6.5. Інформування громадськості в доступній формі про застосування й обмеження парламентських систем штучного інтелекту

> Чому це важливо?

Інформування громадськості у зрозумілій формі про застосування й обмеження ШІ в парламенті має першочергове значення для інституційної прозорості та суспільної довіри. Громадяни отримують уявлення про процеси законотворчості та нагляду, що зміцнює впевненість у прихильності інституції до відповідального та підзвітного впровадження ШІ. Інформування громадськості про застосування й обмеження ШІ в парламенті сприяє прозорості, підзвітності та залученню громадськості до питань, пов'язаних зі штучним інтелектом.

> Чи є відомі приклади?

Підкомітет з модернізації Палати представників Конгресу США почав публікувати регулярні «флеш-звіти» про поточне та заплановане застосування систем ШІ в органах законодавчої влади.⁷⁵

> Як це можна реалізувати?

Парламент може інформувати громадськість, проводячи просвітницькі кампанії, організовуючи публічні форуми та створюючи зручні для користувачів ресурси. Прозора комунікація, пояснення простою мовою та взаємодія через різні медіа-канали допомагають донести інформацію про застосування та обмеження систем ШІ в парламенті в доступній і зрозумілій формі.

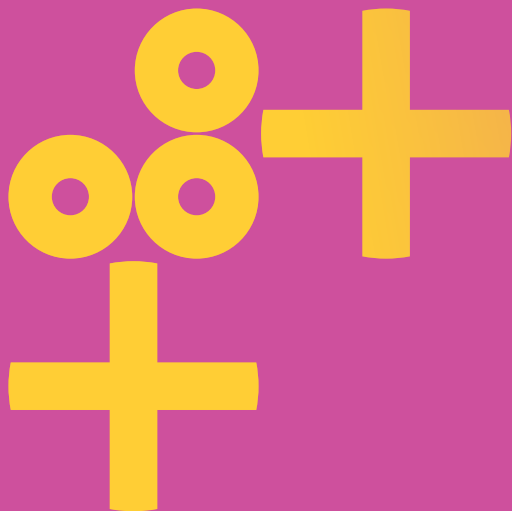
> Подальші рекомендації та міркування

Інформування громадськості про ШІ в парламенті може бути частиною загальної інформаційної роботи парламенту та залучення громадськості до обговорення впливу ШІ на суспільство, економіку, політику тощо. У такому разі парламент (наприклад, через пресслужбу) міг би періодично переглядати та оновлювати матеріали для публічних комунікацій, щоб відображати будь-які зміни у застосуванні ШІ. Це також може підкреслити прихильність до відповідального й етичного застосування ШІ для зміцнення довіри громадськості до діяльності установи.

Частина 3.

Подальші кроки

Фактична реалізація цих керівних принципів у кожному конкретному парламенті може передбачати низку унікальних ключових кроків. Ці кроки мають починатись із внутрішнього обговорення і, можливо, публічних дебатів щодо обсягу, пріоритетів і характеру регулювання. Далі можуть знадобитись обговорення та дії з розробки стратегії, визначення пріоритетів і технічної реалізації, з обов'язковим урахуванням всіх аспектів урядування. Ці кроки можуть вимагати культурних змін, оскільки передбачають трансформацію нинішніх процедур і процесів для впровадження технологій штучного інтелекту.

Після публікації цих керівних принципів варто їх критично осмислити, що відкриє шлях для обговорення та створення майбутніх версій із визнанням того,

що ландшафт ШІ в парламентських системах постійно змінюється. Спільний SWOT-аналіз, безумовно, покращить розуміння сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, пов'язаних з реалізацією керівних принципів і технологіями ШІ.

Можливо, в подальшому варто було б розширити керівні принципи застосування штучного інтелекту в парламентах, перетворивши їх на «живий документ», наприклад, на базі модереної онлайн-платформи. Це могло б забезпечити постійну еволюцію і адаптацію шляхом включення реального досвіду та розробок у сфері ШІ.

Кінцевою метою є перехід від керівних принципів до загальноприйнятих стандартів і правил, визначення необхідних орієнтирів для відповідальної інтеграції ШІ в парламентах. Нинішня робоча група працюватиме й надалі, вирішуючи актуальні проблеми та готуючись до довгострокових викликів. Проте її зобов'язання залишається незмінним – розробляти керівні принципи, які дозволять не лише орієнтуватися в сучасному ландшафті ШІ, а й сприяти формуванню його етичного, інклюзивного та прозорого майбутнього в парламентському врядуванні.

Частина 4.

Корисні
джерела

Глосарій

Штучний загальний інтелект (ШЗІ/AGI): Вид штучного інтелекту, який може розуміти, вчитися і застосовувати знання подібно до людського інтелекту. На відміну від спеціалізованих систем ШІ, які розроблені для виконання конкретних завдань, ШЗІ прагне володіти широким спектром когнітивних здібностей, що дозволяє йому виконувати різні завдання й адаптуватися до різних ситуацій без необхідності спеціального програмування під кожне з них. По суті, ШЗІ прагне імітувати гнучкість і навички вирішення проблем людським розумом, що потенційно може призвести до створення машин, здатних мислити, аргументувати і вирішувати проблеми в різних сферах, так само, як це робить людина. У довгостроковій перспективі вони зможуть виконувати різноманітні когнітивні завдання так само добре або навіть краще, ніж люди.

Штучний інтелект (ШІ/AI): Технології, методи навчання, системні архітектури, алгоритми та підходи, які використовують комп'ютерні потужності для відтворення можливостей людського інтелекту з метою виконання певних завдань самостійно або за командою. Наприклад: автономні системи, машинне навчання, глибоке навчання, нейронні мережі, розпізнавання образів, обробка природної мови, переклади в режимі реального часу, чат-боти

та робототехніка. Спроможності, які надає ШІ, призначені для підтримки або автоматизації людської діяльності та процесів.

Система ШІ: Комп'ютерна система чи програмний застосунок, що використовує технології штучного інтелекту (ШІ) для виконання завдань, які зазвичай вимагають людського інтелекту. Системи ШІ призначені для імітації або відтворення людських когнітивних здібностей, як-от навчання, аргументування, розв'язання проблем, сприйняття і розуміння мови, що дозволяє їм аналізувати дані, приймати рішення та діяти автономно або з мінімальним втручанням людини.

Автономні системи ШІ: Інтелектуальні агенти, здатні сприймати навколишнє середовище, приймати рішення та діяти самостійно, не потребуючи постійного нагляду чи втручання людини. Ці системи покладаються на передові алгоритми, методи машинного навчання та вхідні дані для аналізу складних ситуацій, адаптації до мінливих умов і оптимізації своєї роботи для досягнення заздалегідь визначених цілей. Прикладами автономних систем ШІ є безпілотні автомобілі, роботизована автоматизація процесів та інтелектуальні персональні асистенти. Розробка автономних систем ШІ спрямована на створення технологій, які можуть ефективно й результативно працювати в реальних умовах, потенційно революціонізуючи

різні галузі та покращуючи життя людей шляхом автоматизації завдань і прийняття обґрунтованих рішень на основі величезних обсягів даних.

Виявлення упередженості:

Упередженість — це тенденція або схильність, свідомо чи несвідомо, яка впливає на судження чи ухвалення рішень у певному напрямку. У контексті штучного інтелекту упередженість може виникати, коли алгоритми ненавмисно надають перевагу або дискримінують певні групи чи результати внаслідок таких факторів, як неповні дані, хибні припущення або стереотипи, закладені в процесі проєктування чи навчання. Важливо виявляти, ідентифікувати та зменшувати упередженість у системах ШІ, щоби забезпечити справедливість, рівність і точність їхніх результатів, а також запобігти посиленню чи збереженню наявної соціальної нерівності.

Пояснюваний ШІ (XAI):

Здатність систем ШІ надавати зрозумілі пояснення своїх рішень і дій. Пояснюваний ШІ має на меті зробити системи ШІ більш прозорими й інтерпретабельними, щоби люди могли зрозуміти, як і чому було прийнято те чи інше рішення. Це особливо важливо у таких контекстах, як парламент, де наслідки рішень ШІ можуть мати значний вплив на окремих людей або суспільство в цілому.

Справедливість:

Справедливість ШІ — це найважливіший принцип, який гарантує, що системи штучного інтелекту ставляться до всіх людей

і груп людей справедливо, уникаючи упередженості та дискримінації на основі таких факторів, як раса, гендерна належність, вік або соціально-економічний статус. Для досягнення справедливості ШІ необхідно враховувати вимоги щодо недискримінації, рівних можливостей, справедливості у представництві та результатах, прозорості та підзвітності. Досягнення справедливості у сфері ШІ — це постійний виклик, який вимагає ретельного розгляду протягом усієї розробки життєвого циклу ШІ. Досягнення правильного балансу між справедливістю та іншими цілями має важливе значення для розбудови довіри та сприяння відповідальному застосуванню ШІ в суспільстві.

Оцінка впливу на основоположні права (FRIA):

Оцінка впливу на основоположні права — це інструмент, покликаний допомогти впоратися з потенційними небезпеками передових систем ШІ у спосіб, який виходить за рамки простого дотримання правил, викладених, наприклад, у Законі ЄС про штучний інтелект. Так, Закон ЄС про штучний інтелект зосереджений на технічних вимогах і забезпеченні відповідності систем ШІ певним стандартам, тоді як оцінка впливу на основоположні права розглядає, як ці системи можуть впливати на основні права людини і як ШІ може позначитися на таких речах, як конфіденційність, свобода вираження поглядів і рівність.

Генеративний ШІ (GenAI):

Генеративний ШІ — це технологія ШІ, яка може генерувати новий контент на основі вже вивченого. Вона покладається на розпізнані та вивчені шаблони для створення синтетичних даних. Великі мовні моделі (LLM) підтримують створення текстів, а сервіси перекладу на основі ШІ перетворюють тексти в зрозумілу форму іншими мовами. Серед інших сфер застосування — створення презентацій, програм і процесів. Тексти також можуть використовуватися для генерування голосу та звукових послідовностей з різною висотою тону. Дедалі більшого значення набуває генерування зображень і відео, особливо створення відео з синхронізацією зображення і аудіозаписів.

Автономія людини:

Автономія людини означає здатність людей робити незалежний вибір і ухвалювати рішення без впливу чи примусу ззовні. Це фундаментальний аспект людської гідності та самовизначення, що дозволяє людям здійснювати контроль над власним життям і переслідувати свої цілі та інтереси відповідно до власних цінностей та уподобань. Автономія охоплює різні виміри, включаючи ухвалення рішень, свободу, самоврядування та повагу до прав. Вона є наріжним каменем демократичних суспільств, де забезпечено захист і повагу до прав і свобод людини. У контексті штучного інтелекту та автоматизації збереження автономії людини є критично важливим питанням.

Це означає, що технологічні системи мають бути розроблені і впроваджені таким чином, щоби розширювати можливість людей, поважати їхні права і вибір, а також підвищувати їхню здатність вести самостійне і осмислене життя.

Людиноцентричний ШІ:

Це штучний інтелект, який прагне розширити здібності людей, задовольнити їхні соціальні потреби та черпати натхнення від них. Він досліджує і створює ефективні інструменти та партнерів для людей, як-от робот-помічник і компаньйон для людей похилого віку. Людиноцентричний ШІ має вирішальне значення для прагнення парламенту забезпечити пріоритетність людського добробуту, демократичних цінностей і суспільних потреб у процесах ухвалення рішень.

Гібридний ШІ:

Це підхід до створення більш адаптивного й ефективного ШІ, який поєднує в собі системи на основі правил зі статистичними методами навчання.

Інтелектуальна власність (IP):

Інтелектуальна власність відноситься до творинь розуму, як-от винаходи, літературні та художні твори, дизайн, символи, назви та зображення, які охороняються законом. Права інтелектуальної власності надають творцям або власникам виключні права на використання і контроль над своїми творіннями на певний період часу. Види прав інтелектуальної власності включають патенти, авторські права, торгові марки, комерційні таємниці та права на дизайн. Права інтелектуальної

власності необхідні для сприяння інноваціям, творчості й економічному зростанню, створення стимулів для приватних осіб і організацій інвестувати в дослідження і розробки. Постачальники ШІ, які вдосконалюють свої мовні моделі на основі тренувальних даних, захищених правами інтелектуальної власності, не маючи на це дозволу, порушують права інтелектуальної власності. Парламенти не повинні користуватися такими сервісами ШІ.

Обробка природної мови (NLP):

Обробка природної мови — це галузь штучного інтелекту, зосереджена на взаємодії між комп'ютером і людською мовою. Вона передбачає розробку алгоритмів і моделей, які дають змогу комп'ютерам розуміти, інтерпретувати та генерувати людську мову у вигляді тексту або мовлення. Обробка природної мови охоплює широкий спектр завдань, як-от аналіз почуттів, машинний переклад, розпізнавання іменованих об'єктів, реферування тексту та відповіді на запитання. Метою обробки природної мови є подолання розриву між людським спілкуванням і комп'ютерним розумінням, що дозволяє машинам обробляти й аналізувати величезні обсяги неструктурованих мовних даних і сприяти більш природній та ефективній взаємодії людини і комп'ютера.

Сингулярність: Гіпотетична точка в майбутньому, коли ШІ перевершить людський інтелект, що призведе до стрімкого технологічного зростання і фундаментальних змін у цивілізації.

Результатом такого розвитку подій може стати суперінтелект, який стане незалежним, що зробить його експоненційний прогрес незворотнім. Це може призвести до нової надлюдської ери, в якій люди все більше взаємодітимуть з вищими сутностями штучного інтелекту. Те, що робитимуть такі машини, залежить, головним чином, від того, на які цілі та цінності вони будуть запрограмовані. У такому майбутньому парламенти відіграватимуть життєво важливу роль, оскільки вони керуватимуть складними етичними та соціальними наслідками таких передових технологій.

Тренувальні дані: Дані, що використовуються для навчання алгоритму або моделі машинного навчання. Це основа, на якій можна розробляти системи ШІ. Тренувальні дані повинні генеруватися людьми з їхньої роботи або з їхнього минулого. Що краща якість даних, то точнішими будуть результати роботи систем ШІ. Державному сектору, включно з парламентом, потрібен єдиний підхід до управління даними, що сприятиме застосуванню систем ШІ. Пам'ятайте, що тренувальні дані можуть бути упередженими або підпадати під захист права інтелектуальної власності.

Список скорочень

AGI	Штучний загальний інтелект (ШЗІ)
AI	Штучний інтелект (ШІ)
AKN	Akoma Ntoso
CAI	Комітет зі штучного інтелекту
CAO	Головний адміністративний директор
CHA	Комітет з питань управління
CIP	Центр інновацій у парламенті
DPO	Фахівець із захисту даних
Дані FAIR	Дані, зручні для пошуку, доступні, сумісні та придатні для повторного використання
FRIA	Оцінка впливу на основоположні права
GDPR	Загальний регламент про захист даних
GenAI	Генеративний штучний інтелект
GPAI	Глобальне партнерство з питань штучного інтелекту
GPT	Попередньо навчений генеруванню текстів трансформер
HIPAA	Закон про переносимість та підзвітність медичного страхування
HPC	Високопродуктивні обчислення
International IDEA	Міжнародний інститут демократії та сприяння виборам
IP	Інтелектуальна власність (ІВ)
IPU	Міжпарламентський союз (МПС)
ISO	Міжнародна організація зі стандартизації
LLM	Велика мовна модель
MOOC	Масовий відкритий онлайн-курс
MP	Депутат парламенту
NLP	Обробка природної мови
OCR	Оптичне розпізнавання символів
PACE	Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЕ)
PII	Інформація, що дозволяє ідентифікувати особу

SDG	Цілі сталого розвитку (ЦСР)
SWOT	Сильні та слабкі сторони, можливості та загрози
UNDP	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН)
WFD	Вестмінстерська фундація за демократію (ВФД)
XAI	Пояснюваний штучний інтелект

Посилання

AI for Good initiative, <https://aiforgood.itu.int>

Akoma Ntoso use cases, http://www.akomantoso.org/?page_id=275

Akoma Ntoso Version 1.0. Part 1: XML Vocabulary, <http://docs.oasis-open.org/legaldocml/akn-core/v1.0/akn-core-v1.0-part1-vocabulary.html>

Altman, S. (2023) Planning for AGI and beyond. <https://openai.com/index/planning-for-agi-and-beyond/>

Aul Tremblay, et al. v. OpenAI, Inc., et al. (Case No. 3:23-cv-03223-AMO).

Brazilian Congress, Chamber of Deputies, Digital Strategy 2021-2024, <https://www2.camara.leg.br/a-camara/estruturaadm/gestao-na-camara-dos-deputados/gestao-estrategica-na-camara-dos-deputados/gestao-estrategica-de-tic/estrategia-digital>

Bresciani, P.F., & Palmirani, M. (2024). Constitutional Opportunities and Risks of AI in the law-making process. *FEDERALISMI.IT* 2, 1-18. <https://hdl.handle.net/11585/953858>

Committee on House Administration (2024). Flash report - Artificial Intelligence Strategy & Implementation. https://cha.house.gov/_cache/files/a/d/ad4d1279-c8f8-439b-9e3b-a95b01d61d03/56078B0226EDF1EAF76D863A2E7765A5.cha-q1-flash-report.pdf

Council of Europe: Council of Europe's Convention on Artificial Intelligence, Human Rights, Democracy and the Rule of Law (AI Convention).

Dai, X., & Norton, P. (Eds.). (2013). The Internet and parliamentary democracy in Europe: A comparative study of the ethics of political communication in the digital age. Routledge.

Data Ethics Commission (2019). Opinion of the Data Ethics Commission. Berlin. https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/themen/it-digital-policy/datenethikkommission-abschlussgutachten-lang.pdf?__blob=publicationFile&v=5

European Data Protection Board (2023). Guidelines 01/2022 on data subject rights - Right of access. https://edpb.europa.eu/system/files/2023-04/edpb_guidelines_202201_data_subject_rights_access_v2_en.pdf

European Parliament (2024). Artificial Intelligence Act. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_EN.html

European Parliament resolution of 19 May 2021 on artificial intelligence in education, culture and the audiovisual sector (2020/2017(INI)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0238_EN.html

European Parliament resolution of 20 May 2021 on shaping the digital future of Europe: removing barriers to the functioning of the digital single market and improving the use of AI for European consumers (2020/2216(INI)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0261_EN.html

- European Union Agency for Cybersecurity, Milenkovic, G., & Dekker, M. (2020). Guideline on security measures under the EEC, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2824/44013>
- Fitsilis, F. (2019). Imposing regulation on advanced algorithms. Cham: Springer.
- Fitsilis, F. (2021). Artificial Intelligence (AI) in parliaments—preliminary analysis of the Eduskunta experiment. *The Journal of Legislative Studies*, 27(4), 621-633. <https://doi.org/10.1080/13572334.2021.1976947>
- Fitsilis, F. (2024). The parliamentary perspective of better regulation in Greece. GRNET Tech Day in Digital Ready Policy Making, 1 February 2024. https://events.grnet.gr/event/138/attachments/393/669/Fotis%20Fitsilis_The%20parliamentary%20perspective%20of%20better%20regulation%20in%20Greece.pdf
- Fitsilis, F., & Costa, O. (2023). Parliamentary administration facing the digital challenge. In *The Routledge Handbook of Parliamentary Administrations* (pp. 105-120). Routledge.
- Fitsilis, F., & de Almeida, P.G.R. (2024). Artificial Intelligence and its Regulation in Representative Institutions. In: *Research Handbook on Public Management and AI*. Edward Elgar: Cheltenham. <https://www.e-elgar.com/shop/gbp/research-handbook-on-public-management-and-artificial-intelligence-9781802207330.html>
- Fitsilis, F., & Mikros, G. (2021). Development and Validation of a Corpus of Written Parliamentary Questions in the Hellenic Parliament. *Journal of Open Humanities Data*, 7, p.18. <https://doi.org/10.5334/johd.45>
- Fitsilis, F., Koryzis, D., & Scheffbeck, G. (2022). Legal informatics tools for evidence-based policy creation in parliaments. *International Journal of Parliamentary Studies*, 2(1), 5-29.
- Fitsilis, F., von Lucke, J., Mikros, G., Ruckert, J., Alberto de Oliveira Lima, J., Hershowitz, A., Philip Todd, B., & Leventis, S. (2023). Guidelines on the Introduction and Use of Artificial Intelligence in the Parliamentary Workspace (Version 1). figshare. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.22687414.v1>
- Global Partnership on Artificial Intelligence, <https://gpai.ai/>
- GO FAIR: FAIR Principles, <https://www.go-fair.org/fair-principles>
- Harris, M., and Wilson, A. (2024). Representative Bodies in the AI Era: Insights for Legislatures. Volume 1. POPVOX Foundation. <https://www.popvox.org/ai-vol1>
- Health Insurance Portability and Accountability Act (HIPAA) (1996). Pub. L. No. 104-191
- Heine, M., Dhungel, AK, Schriels, T., & Wessel D. (2023) Künstliche Intelligenz in öffentlichen Verwaltungen. Springer Gabler Wiesbaden. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-658-40101-6>
- Holdsworth, J. & IBM Inc. (2023). What is AI bias? <https://www.ibm.com/topics/ai-bias>.
- IPU (2024). Using generative AI in parliaments. Geneva: IPU.
- IPU CIP AI webinars: <https://www.ipu.org/innovation-tracker/story/2023-transforming-parliaments-webinar-series>
- Italian Chamber of Deputies (2024). Using Artificial Intelligence to support parliamentary work, https://comunicazione.camera.it/sites/comunicazione/files/notiz_prima_pag/allegati/Rappporto_IA_ENG_WEB_V2.pdf
- Kaggle: Level up with the largest AI & ML community. <https://www.kaggle.com>
- Khatri, V., & Brown, C. V. (2010). Designing data governance. *Communications of the ACM*, 53(1), 148-152. <https://doi.org/10.1145/1629175.1629210>
- KI Campus: <https://ki-campus.org/> / <https://ki-campus.org/front?locale=en>
- Koryzis, D., Dalas, A., Spiliotopoulos, D., & Fitsilis, F. (2021). ParITech: Transformation Framework for the Digital Parliament. *Big Data and Cognitive Computing* 5(1):15. <https://doi.org/10.3390/bdcc5010015>
- Koskimaa, V., & Raunio, T. (2020). Encouraging a longer time horizon: the Committee for the Future in the Finnish Eduskunta. *The Journal of Legislative Studies*, 26(2), 159-179. <https://doi.org/10.1080/13572334.2020.1738670>
- Miller, G. (2023). US Senate AI ‘Insight Forum’ Tracker. <https://www.techpolicy.press/us-senate-ai-insight-forum-tracker/>
- MOOC and Open Access Teaching Book Artificial Intelligence in Government on the German eGov-Campus: https://egov-campus.org/courses/kiverwaltung_uzl_2021-1
- PACE (2020). Artificial Intelligence: Ensuring respect for democracy, human rights and the rule of law., <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence>
- PACE Resolution 2343 (2020). Preventing discrimination caused by the use of artificial intelligence. <https://pace.coe.int/pdf/263ef53d02a37aaf8fbedc7a-706ec811d15244/res.%202343.pdf>
- Palmirani, M., Vitali, F., Van Pyumbroeck, W., & Nubla Durango, F. (2022). Legal Drafting in the Era of Artificial Intelligence and Digitisation. Brussels: European Commission. <https://joinup.ec.europa.eu/sites/default/files/document/2022-06/Drafting%20legislation%20in%20the%20era%20of%20AI%20and%20digitisation%20%E2%80%93%20study.pdf>
- Prunkl, C. (2022). Human autonomy in the age of artificial intelligence. *Nature Machine Intelligence*, 4(2), 99–101. <https://doi.org/10.1038/s42256-022-00449-9>
- Read, A. (2023). A Democratic Approach to Global Artificial Intelligence (AI) Safety. London: WFD. <https://www.wfd.org/what-we-do/resources/democratic-approach-global-ai-safety>

Regulation (EU) 2016/679

Russell, S.J., & Norvig, P. (2021). Artificial Intelligence: A Modern Approach (4th ed.). Hoboken: Pearson.

Salvagno, M., Taccone, F. S., & Gerli, A. G. (2023). Artificial intelligence hallucinations. *Critical Care*, 27(1), 180. <https://doi.org/10.1186/s13054-023-04473-y>

UNESCO (2021). Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. <https://www.unesco.org/en/articles/recommendation-ethics-artificial-intelligence>

US Executive Order 14110 of October 30, 2023 (Safe, Secure, and Trustworthy Development and Use of Artificial Intelligence), <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2023/10/30/executive-order-on-the-safe-secure-and-trustworthy-development-and-use-of-artificial-intelligence/>

US House of Representatives' Modernization Subcommittee: <https://cha.house.gov/modernization>

UK Government (2023). AI regulation: a pro-innovation approach. Policy paper. <https://www.gov.uk/government/publications/ai-regulation-a-pro-innovation-approach>

United Nations (2024). Seizing the opportunities of safe, secure and trustworthy artificial intelligence systems for sustainable development, United Nations General Assembly, New York. <http://www.undocs.org/A/78/L.49>

United Nations (General Assembly). (1966). International Covenant on Civil and Political Rights. Treaty Series, 999, 171.

Vale, D., El-Sharif, A. & Ali, M. Explainable artificial intelligence (XAI) post-hoc explainability methods: risks and limitations in non-discrimination law. *AI Ethics* 2, 815–826 (2022). <https://doi.org/10.1007/s43681-022-00142-y>

von Lucke, J. (2024). Wie verändert künstliche Intelligenz die Verwaltungsarbeit? PDV-News 2024.

von Lucke, J., Fitsilis, F.; Etscheid, J. (2023). Research and Development Agenda for the Use of AI in Parliaments, in: David Duenas Cid et al (Eds.): DGO '23 - Proceedings of the 24th Annual International Conference on Digital Government Research, Association for Computing Machinery (ACM), 423-433. <https://doi.org/10.1145/3598469.3598517>

Wolff, J. (2021). How Is Technology Changing the World, and How Should the World Change Technology?. *Global Perspectives*, 2(1), 27353.

Кінцеві нотатки

1. Fitsilis, F., von Lucke, J., Mikros, G., Ruckert, J., Alberto de Oliveira Lima, J., Hershowitz, A., Philip Todd, B., & Leventis, S. (2023). Guidelines on the Introduction and Use of Artificial Intelligence in the Parliamentary Workspace (Version 1.0). figshare. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.22687414.v1>
2. Fitsilis, F., & Costa, O. (2023). Parliamentary administration facing the digital challenge. In *The Routledge Handbook of Parliamentary Administrations* (pp. 105-120). Routledge.
3. Dai, X., & Norton, P. (Eds.). (2013). The Internet and parliamentary democracy in Europe: A comparative study of the ethics of political communication in the digital age. Routledge.
4. Див., наприклад, Russell, S.J., & Norvig, P. (2021). Artificial Intelligence: A Modern Approach (4th ed.). Hoboken: Pearson.
5. Переклад і адаптація за: von Lucke, J. (2024). Wie verändert künstliche Intelligenz die Verwaltungsarbeit? PDV-News 2024.
6. IPU (2024). Using generative AI in parliaments. Geneva: IPU.
7. European Union Agency for Cybersecurity, Milenkovic, G., & Dekker, M. (2020). Guideline on security measures under the EEC, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2824/44013>
8. European Data Protection Board (2023). Guidelines 01/2022 on data subject rights - Right of access. https://edpb.europa.eu/system/files/2023-04/edpb_guidelines_202201_data_subject_rights_access_v2_en.pdf
9. Bresciani, P.F., & Palmirani, M. (2024). Constitutional Opportunities and Risks of AI in the law-making process. *FEDERALISM. IT* 2, pp. 1 - 18. <https://hdl.handle.net/11585/953858>
10. Italian Chamber of Deputies (2024). Using Artificial Intelligence to support parliamentary work, https://comunicazione.camera.it/sites/comunicazione/files/notiz_prima_pag/allegati/Rappporto_IA_ENG_WEB_V2.pdf
11. Такі комплексні переліки та програми досліджень уже оприлюднені: Fitsilis, F., Koryzis, D., & Schebeck, G. (2022). Legal informatics tools for evidence-based policy creation in parliaments. *International Journal of Parliamentary Studies*, 2(1), 5-29; von Lucke, J., Fitsilis, F., & Etscheid, J. (2023). Research and Development Agenda for the Use of AI in Parliaments, in: David Duenas Cid et al (Eds.): DGO '23 - Proceedings of the 24th Annual International Conference on Digital Government Research,

- Association for Computing Machinery (ACM), 423-433.
12. von Lucke, J., Fitsilis, F., & Etscheid, J. (2023). Research and Development Agenda for the Use of AI in Parliaments, in: David Duenas Cid et al (Eds.): DGO '23 - Proceedings of the 24th Annual International Conference on Digital Government Research, Association for Computing Machinery (ACM), 423-433.
  13. Fitsilis, F., & de Almeida, P. (2024). Artificial Intelligence and its Regulation in Representative Institutions. In Charalabidis, Y., Medaglia, R., & van Noordt, C. (Eds.), Research Handbook on Public Management and Artificial Intelligence (pp. 149-167). Edward Elgar Publishing.
  14. Там само.
  15. Palmirani, M., Vitali, F., Van Pyumbroek, W., & Nubla durango, F. (2022). Legal Drafting in the Era of Artificial Intelligence and Digitisation. Brussels: European Commission.
  16. Fitsilis, F. (2019). Imposing regulation on advanced algorithms. Cham: Springer.
  17. Wolff, J. (2021). How Is Technology Changing the World, and How Should the World Change Technology?. Global Perspectives, 2(1), 27353.
  18. European Parliament resolution of 19 May 2021 on artificial intelligence in education, culture, and the audiovisual sector (2020/2017(INI))
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0238_EN.html; European Parliament resolution of 20 May 2021 on shaping the digital future of Europe: removing barriers to the functioning of the digital single market and improving the use of AI for European consumers (2020/2216(INI))
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0261_EN.html
  19. European Parliament (2024). Artificial Intelligence Act. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_EN.html
  20. Framework Convention on the design, development, and application of artificial intelligence systems based on the Council of Europe's standards on human rights, democracy and the rule of law, and conducive to innovation, in accordance with the relevant decisions of the Committee of Ministers (CAI).
  21. PACE (2020). Artificial Intelligence: Ensuring respect for democracy, human rights and the rule of law. <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence>
  22. United Nations (2024). Seizing the opportunities of safe, secure and trustworthy artificial intelligence systems for sustainable development, United Nations General Assembly, New York. <http://www.undocs.org/A/78/L.49>
  23. Проте амбітні підходи таки існують. Read, A. (2023). A Democratic Approach to Global Artificial Intelligence (AI) Safety. London: WFD. <https://www.wfd.org/what-we-do/resources/democratic-approach-global-ai-safety>
  24. Fitsilis, F., & de Almeida, P. (2024). Artificial Intelligence and its Regulation in Representative Institutions. In Charalabidis, Y., Medaglia, R., & van Noordt, C. (Eds.), Research Handbook on Public Management and Artificial Intelligence (pp. 149-167). Edward Elgar Publishing.
  25. von Lucke, J., Fitsilis, F.; Etscheid, J. (2023). Research and Development Agenda for the Use of AI in Parliaments, in: David Duenas Cid et al (Eds.): DGO '23 - Proceedings of the 24th Annual International Conference on Digital Government Research, Association for Computing Machinery (ACM), 423-433. <https://doi.org/10.1145/3598469.3598517>
  26. Harris, M., and Wilson, A. (2024). Representative Bodies in the AI Era: Insights for Legislatures. Volume 1. POPVOX Foundation. <https://www.popvox.org/ai-vol1>
  27. Committee on House Administration (2024). Flash report - Artificial Intelligence Strategy & Implementation. https://cha.house.gov/_cache/files/a/d/ad4d1279-c8f8-439b-9e3b-a95b-01d61d03/56078B0226EDF1EAF-76D863A2E7765A5.cha-q1-flash-report.pdf
  28. UK Government (2023). AI regulation: a pro-innovation approach. Policy paper. <https://www.gov.uk/government/publications/ai-regulation-a-pro-innovation-approach>
  29. PACE (2020). Artificial Intelligence: Ensuring respect for democracy, human rights and the rule of law. <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence>
  30. Vale, D., El-Sharif, A. & Ali, M. Explainable artificial intelligence (XAI) post-hoc explainability methods: risks and limitations in non-discrimination law. AI Ethics 2, 815–826 (2022). <https://doi.org/10.1007/s43681-022-00142-y>
  31. PACE (2020). Artificial Intelligence: Ensuring respect for democracy, human rights and the rule of law. <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence>
  32. Regulation (EU) 2016/679
  33. PACE (2020). Artificial Intelligence: Ensuring respect for democracy, human rights and the rule of law. <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence>
  34. PACE Resolution 2343 (2020)

35. Holdsworth, J., & IBM (2023). What is AI bias? <https://www.ibm.com/topics/ai-bias>
36. U.S. Executive Order 14110 of October 30, 2023 (Safe, Secure, and Trustworthy Development and Use of Artificial Intelligence), <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2023/10/30/executive-order-on-the-safe-secure-and-trustworthy-development-and-use-of-artificial-intelligence/>
37. Data Ethics Commission (2019). Opinion of the Data Ethics Commission. Berlin. https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/themen/it-digital-policy/daten-ethikkommission-abschlussgutachten-lang.pdf?__blob=publication-File&v=5
38. Aul Tremblay, et al. v. OpenAI, Inc., et al. (Case No. 3:23-cv-03223-AMO).
39. The New York Times Company v. Microsoft Corporation, OpenAI, Inc., et al. (Case No. 1:23-cv-11195)
40. PACE (2020). Artificial Intelligence: Ensuring respect for democracy, human rights and the rule of law. <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence>
41. PACE (2020). Artificial Intelligence: Ensuring respect for democracy, human rights and the rule of law. <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence>
42. United Nations (General Assembly). (1966). International Covenant on Civil and Political Rights. Treaty Series, 999, 171.
43. Див., наприклад, ongoing Council of Europe's Convention on Artificial Intelligence, Human Rights, Democracy, and the Rule of Law (AI Convention).
44. Fitsilis, F. (2024). The parliamentary perspective of better regulation in Greece. GRNET Tech Day in Digital Ready Policy Making, 1 February 2024. https://events.grnet.gr/event/138/attachments/393/669/Fotis%20Fitsilis_The%20parliamentary%20perspective%20of%20better%20regulation%20in%20Greece.pdf
45. UNESCO (2021). Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. <https://www.unesco.org/en/articles/recommendation-ethics-artificial-intelligence>
46. Altman, S. (2023) Planning for AGI and beyond. <https://openai.com/index/planning-for-agi-and-beyond/>
47. Prunkl, C. (2022). Human autonomy in the age of artificial intelligence. Nature Machine Intelligence, 4(2), 99–101. <https://doi.org/10.1038/s42256-022-00449-9>
48. PACE (2020). Artificial Intelligence: Ensuring respect for democracy, human rights and the rule of law, <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence>
49. PACE (2020). Artificial Intelligence: Ensuring respect for democracy, human rights and the rule of law. <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence>
50. PACE (2020). Artificial Intelligence: Ensuring respect for democracy, human rights and the rule of law. <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence>
51. Regulation (EU) 2016/679
52. HIPAA (1996). Pub. L. No. 104-191
53. PACE (2020). Artificial Intelligence: Ensuring respect for democracy, human rights and the rule of law. <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence>
54. Harris, M., and Wilson, A. (2024). Representative Bodies in the AI Era: Insights for Legislatures. Volume 1. POPVOX Foundation. <https://www.popvox.org/ai-vol1>
55. <https://chat.openai.com>
56. Salvagno, M., Taccone, F. S., & Gerli, A. G. (2023). Artificial intelligence hallucinations. Critical Care, 27(1), 180.
57. PACE (2020). Artificial Intelligence: Ensuring respect for democracy, human rights and the rule of law. <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence>
58. Italian Chamber of Deputies, Using Artificial Intelligence to support parliamentary work, https://comunicazione.camera.it/sites/comunicazione/files/notiz_prima_pag_allegati/Rapporto_IA_ENG_WEB_V2.pdf
59. Brazilian Congress, Chamber of Deputies, Digital Strategy 2021-2024, <https://www2.camara.leg.br/a-camara/estruturaadm/gestao-na-camara-dos-deputados/gestao-estrategica-na-camara-dos-deputados/gestao-estrategica-de-tic/estrategia-digital>
60. Khatri, V., & Brown, C. V. (2010). Designing data governance. Communications of the ACM, 53(1), 148-152.
61. FAIR stands for Findable, Accessible, Interoperable, and Reusable data, see GO FAIR, <https://www.go-fair.org/fair-principles/>
62. <https://hellenicocrteam.gr>
63. Fitsilis, F., & Mikros, G. (2021). Development and Validation of a Corpus of Written Parliamentary Questions in the Hellenic Parliament. Journal of Open Humanities Data, 7, p.18. <https://doi.org/10.5334/johd.45>
64. Koryzis, D., Dalas, A., Spiliotopoulos, D., & Fitsilis, F. (2021). ParlTech: Transformation Framework for the Digital Parliament. Big Data and Cognitive Computing 5(1):15. <https://doi.org/10.3390/bdcc5010015>

65. Akoma Ntoso Version 1.0. Part 1: XML Vocabulary, <http://docs.oasis-open.org/legaldocml/akn-core/v1.0/akn-core-v1.0-part1-vocabulary.html>
66. Akoma Ntoso use cases: http://www.akomantoso.org/?page_id=275
67. Koskimaa, V., & Raunio, T. (2020). Encouraging a longer time horizon: the Committee for the Future in the Finnish Eduskunta. *The Journal of Legislative Studies*, 26(2), 159-179. <https://doi.org/10.1080/13572334.2020.1738670>
68. Fitsilis, F. (2021). Artificial Intelligence (AI) in parliaments—preliminary analysis of the Eduskunta experiment. *The Journal of Legislative Studies*, 27(4), 621-633. <https://doi.org/10.1080/13572334.2021.1976947>
69. Miller, G. (2023). US Senate AI 'Insight Forum' Tracker. <https://www.techpolicy.press/us-senate-ai-insight-forum-tracker/>
70. IPU CIP AI webinars: <https://www.ipu.org/innovation-tracker/story/2023-transforming-parliaments-webinar-series>
71. Див., наприклад, German KI Campus: <https://ki-campus.org/> / <https://ki-campus.org/front?locale=en>.
72. GPAI: <https://gpai.ai/>
73. AI for Good initiative, <https://aiforgood.itu.int>
74. Caggle is similar to Kaggle, <https://www.kaggle.com/>
75. U.S. House of Representatives' Modernization Subcommittee: <https://cha.house.gov/modernization>

Вестмінстерська фундація за демократію (ВФД) — це британська державна організація, що надає підтримку демократії в усьому світі. На міжнародному рівні ВФД співпрацює з парламентами, політичними партіями та групами громадянського суспільства, а також у виборчій царині, допомагаючи зробити політичні системи більш справедливими, інклюзивними та підзвітними.

 www.wfd.org @WFD_Democracy

 @WFD_Democracy

 @WFD_Democracy

 Westminster Foundation
for Democracy (WFD)

Відскануйте тут, щоб підписатися на новини ВФД

Вестмінстерська фундація за демократію є виконавчим позавідомчим громадським органом, що фінансується Міністерством закордонних справ, у справах Співдружності та розвитку.

Foreign, Commonwealth
& Development Office